

Vuurvogel

Phoenix Opleidingen

jaargang 11 – nummer 20/2014

verschijnt 2 x per jaar

Verbinding

Voorwoord

Het is een mooie voorjaarsdag, de zoveelste dit jaar, en eindelijk heb ik tijd om in mijn tuin te werken. De oude bomen die weer uitlopen, de jonge plantjes die de grond in gaan, de merels die zich melden zodra ze me zien: met deze plek en alles wat erbij hoort, ben ik alweer aardig wat jaren verbonden. Er is geen plant of struik die niet regelmatig door mijn handen gaat, die ik niet snoei of water geef. Deze plek is me dierbaar. In de stille ochtend, alleen met de vogels, geeft ze me energie en zin in de nieuwe dag. 's Avonds drinken we er wijn met onze vrienden of genieten van het avondlied van een merel. Deze plek gaf me opnieuw grond onder de voeten, jaren nadat ik de Limburgse lössgronden vaarwel had gezegd. Hier ben ik verbonden.

Wat betekent 'verbinding' voor jou? Bij wie of wat voel jij je thuis? En hoe verbind je dat met je dagelijks leven en je werk? Allemaal vragen die aan bod komen in deze nieuwe Vuurvogel. Jannie Veenbaas zegt over verbinding: 'Het is belangrijk te ervaren bij wie je nog meer hoort, dan alleen bij jezelf.' Jannie hoort bij Phoenix, vanaf de allereerste dag. Samen met Wibe stond zij aan de wieg van ons instituut. Zij maakte van Phoenix een plek waar velen de bedding vonden om te groeien. Een plek van verbinding. Binnenkort neemt ze afscheid van ons. In dit nummer staan we daarom stil bij de betekenis die Jannie heeft gehad voor Phoenix. Wibe Veenbaas en Morten Hjort blikken terug op hun tijd met Jannie. En uiteraard komt ze ook zelf aan het woord in een prachtig afscheidsinterview.

Manon Miessen

Volgende uitgave

De volgende Vuurvogel zal verschijnen in oktober 2014.

Het thema is **Transitie; reizen tussen ruimtes**. We zien je bijdrage graag tegemoet!

Wanneer aanleveren?

Lever je bijdrage voor 22 augustus in bij vuurvogel@phoenixopleidingen.nl

We stellen een foto of illustratie op prijs

Hoe aanleveren?

Tekst: digitaal in Word, maximaal **1 A4** of **4500** tekens.

Illustratie of foto: minimaal **3Mb**.

Stuur je foto via www.wetransfer.com

Plaatsing

Het plaatsen van teksten en beelden is ter beoordeling aan de redactie. Hierover wordt geen correspondentie gevoerd. De redactie behoudt zich het recht voor om teksten in te korten of tekstuele wijzigingen aan te brengen.

PHOENIX IN DE PERS

Canon van de begeleidingskunde, Francien Bruggink, Tijdschrift voor begeleidingskunde #1, 2014

Volg ons op:

LOKROEP

Ik, Frans Huijben, coach en trainer, ben op zoek naar een collega die samen met mij trainingen en workshops wil geven in regio Deventer/Apeldoorn. Focus: persoonlijke en professionele groei, individueel, in relaties en in groepen. Werken vanuit de Phoenixbreedte: SW, NLP en TA. Vanuit deze brede basis lijkt het me leuk om samen met een 'collega' iets nieuws vorm te geven. www.fhconsult.nl
06-13842898 info@fhconsult.nl

Colofon

Phoenix Opleidingen
Raiffeisenlaan 26 A
3571 TE Utrecht
tel. 030 2711383
fax 030 2722547

Nieuwegracht 16
3512 LR Utrecht
tel. 030 2380547
fax 030 2380707

www.phoenixopleidingen.nl
vuurvogel@phoenixopleidingen.nl

Eindredactie:

Manon Miessen

Redactie:

Francien Bruggink
Morten Hjort
Gé Ophelders
Annelies van der Ploeg
Sander Reinalda
Heleen Reitsma

Art direction en opmaak:

Annelies van der Ploeg

Cover:

Dots & Stripes.

4 Interview

20 Post-HBO status nu voor alle cursisten driejarige opleiding

12 Een fiets van Wibe

32 Systemisch Werk met paarden

18

36 Het Ferrari gevoel

40

Inhoud

jaargang 11 – nummer 20/2014

2	Voorwoord, Colofon	26	De (on)meetbaarheid van verbinding
4	Interview Jannie Veenbaas	27	Arthur, koning van een nieuwe wereld
7	Ik maak een mooie plek voor jou	28	Ethische Commissie
10	De vanzelfsprekende vogel	29	Verbonden
11	De nieuwe website van Phoenix	30	Boekbespreking
12	Een fiets van Wibe	31	Amuse Annette van den Berg
14	Verbinding	32	Systemisch Werken met paarden
16	Tussen schrijven en geschreven zijn	34	Teuntje
18	Nieuw boek: Verbindend leiderschap	35	Herbergen van verlies
20	Post-HBO status nu voor alle cursisten 3-jarige	36	Het Ferrari-gevoel
21	Liefdesbang	37	Verbinding met het ongeboren kind
22	Afscheid Janny Pater	38	Op karakter naar de top
24	In het ongerijmde	39	Open Hearts
25	Helpen met impact	40	Cursisten aan het woord

Het was mooi

Afscheidsinterview met Jannie Veenbaas

Cecile Vossen

Het vertrouwen in mij heeft me diep geraakt

Het zal wennen zijn: Phoenix zonder Jannie - en Jannie zonder Phoenix. In juni neemt ze afscheid, nadat ze 25 jaar geleden met haar partner Wibe Veenbaas het opleidingsinstituut begon.

‘Het voelt als terugblikken op de reis van je leven.’

Het was mooi. Het was pittig. Het was leerzaam.’

‘Laatst zag ik me weer als meisje bij mijn vioolleraar zitten. Bij hem en zijn vrouw was ik altijd welkom. “Kind, wat fijn dat je er bent”, zei hij dan, terwijl hij - net als ik - wist dat ik nauwelijks had geoefend. “We gaan aan de slag. Als je naar het conservatorium wil, kan het helpen om wat vaker te studeren. Maar misschien heb je een andere bestemming?” Deze man geloofde in mij. Onvoorwaardelijk. Die ervaring heeft altijd met me meegelopen’, vertelt Jannie Veenbaas. Jannie is vanaf de oprichting medeverantwoordelijk voor het reilen en zeilen binnen Phoenix. Ze is coach en trainer. Steun en toeverlaat. En degene die de kunst verstaat om mensen welkom te heten en zich thuis te laten voelen.

Familiegeschiedenis opgetekend

Sinds het afscheid van Phoenix steeds dichterbij komt, lijkt het of ze alles in gedachten even moet vasthouden. Wibe. De kinderen. Vorige banen. Haar ouders. 25 jaar Phoenix. ‘Je moet eerst vastpakken voor je kunt loslaten. Het is alsof ik weer even langs alle gebeurtenissen moet: om ernaar te kijken, soms om er nog één keer mee te worstelen.’ Het kan geen toeval zijn dat ze juist in deze fase met haar broers en zus de geschiedenis van haar familie heeft opgetekend in

een openhartig en ontroerend boekje. ‘Het is zo belangrijk om je geschiedenis te aanschouwen. Het vertelt hoe je je verhoudt tot de wereld.’

Afscheid nemen is een bijzonder proces, ervaart Jannie. Je maakt de balans op, je weegt wat je betekenis is geweest. ‘Zichtbaar zijn en niet zichtbaar zijn: dat thema is duidelijk met mij en mijn geschiedenis vervlochten. Mijn vader was dominee. Dat maakte mijn moeder tot de vrouw van de dominee. Dat was haar plek. Toen zij overleed, zat de kerk tjokvol. Honderden mensen zaten daar speciaal voor haar. Mijn vader zei: “Ik hoop dat ze kan zien hoeveel betekenis zij heeft gehad.” Ik was toen 24. Ik dacht: dit ga ik anders doen. Ik moet zelf betekenis geven aan dit leven, zelf mijn plek nemen.’

Onbeschrijfelijk wat je lijf weet

Toen na een aantal jaren Piet Weisfelt (toenmalig compagnon binnen Phoenix) vertrok, vroeg Wibe of zij op de plek die daardoor openviel, met hem de driejarige opleiding in Professionele Communicatie wilde geven. ‘Diep van binnen riep alles nee. De driejarige hoort bij Wibe, hij heeft die ►►

ontwikkeld. Ik wist direct: ik moet op zoek naar mijn eigen plek.' Jannie, van huis uit maatschappelijk werkster, besloot om gelieerd aan Phoenix haar eigen praktijk verder uit te bouwen. Eerst met holistische massage en touch for health, een methode om energieblokkades op te sporen. Later als coach en begeleider. Toen het systemisch werk op haar pad kwam, viel alles op zijn plek: het ging haar om contact maken met de energie van de ander, om zo tot de kern te komen. 'Wat ik bij systemisch werk voel of ervaar, geef ik tijdens opstellingen terug met een vraag aan de ander. Zoals: ben je er bewust van dat er iemand met je meeloopt? Ken je die? Mensen hebben vaak geen idee wat zij aan energie bij zich dragen uit het systeem van herkomst. Onbeschrijfelijk wat je lijf daarover weet te vertellen, en wat je voelt als je weer uit het energieveld stapt waar je even in stond.'

Binnen Phoenix heeft Jannie een aantal trainingen opgezet, vaak vanuit de signalen die ze oppikt in haar praktijk. Zo valt het haar op dat veel dochters nog wat te doen staat in relatie tot hun moeder. De workshop daarover trekt veel deelnemers. 'Veel dochters zijn moeder. Dochter kunnen zijn, is wat je vormt als moeder. Kun je dat niet, dan belemmert je dat om in je kracht te staan en je leiderschap te nemen als vrouw.' Het thema riep ook veel vragen op bij Jannie zelf. 'Mijn moeder was vaak ziek, ik heb nauwelijks de kans gehad om dochter te zijn. Pas jaren later, na haar dood, heb ik de plek als dochter ingenomen, tussen mijn broers en zus in. Het is belangrijk om te ervaren bij wie je nog meer hoort – dan alleen bij jezelf. Het brengt je in verbinding en in de bron van de kracht: je vrouw-zijn.'

Soms is het goed zo

Al die jaren zoekt ze in de begeleiding van cliënten zorgvuldig naar de balans tussen voorzichtig zijn en een duwtje geven. 'Ik heb ervaren dat je niet harder kunt dan hard. Soms zijn dingen in het leven te groot, te beangstigend om ze aan te gaan. Iedereen heeft zijn eigen tempo. Dus moet je samen met je cliënt het tempo bepalen en bepalen wanneer het goed genoeg is. De cliënt moet ermee verder kunnen, niet ik. Het kan dus gebeuren dat je bij het afscheid wordt bedankt voor alles wat er is bereikt, terwijl je nog zo veel ziet om te onderzoeken. Ik heb geleerd om dat te respecteren: dat het zo is, en dat het zo goed is.'

De tijd bij Phoenix typeert Jannie als mooi, pittig en leerzaam. Ze heeft geleerd om haar hoofd te buigen voor dingen waar ze geen invloed op heeft. En om de moed te hebben om wat wel veranderbaar is, te veranderen. Ze is trots op het 'prachtteam', zoals ze de ruim veertig collega's noemt. Het gaat haar aan het hart als er iets met hen is, als zich ingrijpende gebeurtenissen voordoen in hun leven. 'We zijn een instituut waarin we omzien naar elkaar. Welke stap wil je zetten? Wat heb je nodig? Ik voel me verantwoordelijk voor wie hier werkt, vooral voor de facilitair medewerkers. Juist zij worden hier elke dag ongevraagd geconfronteerd met de binnenwereld van de ander – en daardoor geconfronteerd met de binnenwereld van zichzelf, waarin ook het nodige gebeurt.'

Leren om zaken te scheiden

Hoe is het eigenlijk om zo lang samen te werken met de man met wie je gehuwd bent? Jannie lacht: 'Ik weet niet of ik het echtparen zou aanraden. Het is op zijn tijd best ingewikkeld. Het bedrijf loopt altijd met je mee en we hebben altijd heel hard gewerkt. Dat trekt een wissel, op jezelf, op de relatie. Je moet echt leren om zaken te scheiden. Ik vind het bijzonder dat we dat voor elkaar hebben gekregen. We hebben beiden onze eigen ontwikkeling gehad en elkaar daarin de ruimte gegeven. We hebben elkaar gesteund in het vinden van onze eigenheid terwijl we bouwden aan Phoenix. In Phoenix hebben we onze sterke punten gebundeld, en geleerd van elkaars kwaliteiten. Het is fijn dat Morten in ging op onze vraag om Phoenix mee voort te zetten. Daar is toewijding en moed voor nodig.'

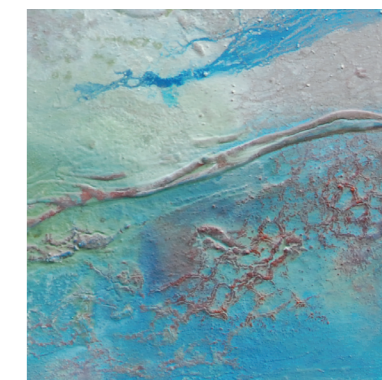

Jannie:

'Ik heb veel geleerd en ontvangen van al die mensen die ik gedurende de jaren bij Phoenix heb ontmoet. Van mijn leermeesters, collega's, cliënten, cursisten - en ook van Wibe. Dat is heel bijzonder. Hun vertrouwen in mij heeft me diep geraakt.' ◀◀

'Ik maak een mooie plek voor jou'

Artikel bij het afscheid van Jannie Veenbaas-Oomkes

Samen aan de wieg van Phoenix Opleidingen

In juli is het zover. Je liep er al tijden mee rond je taken met betrekking tot Phoenix neer te willen leggen. Dit artikel is voor jou, ter ere van de betekenis die je voor mij, voor het instituut, zijn cliënten en cursisten hebt gehad. Dit betekent veel voor me. Samen stonden we aan de wieg ervan. Deze tekst is voor jou, voor jouw markante betekenis die zo gemist zal worden.

De workshop rouw en rouwverwerking

Hoe vaak hebben we samen de ontroerende workshop rouw en rouwverwerking gegeven? En keer op keer begonnen we zo: Ik zei: 'Rouw is de achterkant van de liefde. Wie liefde wil, moet de rouw nemen. Niemand ontkomt eraan.' En dan kwam jij en je las het gedicht *Herinnering* van Hans Stolp voor.

Omkijken? Liever niet.

*Want kijken, écht kijken
doet pijn. Je voelt weer*

hoe het was, de pijn, het gemis.

Omkijken? Liever niet.

*En als het moet, dan maar
gewapend als beton, met
droge ogen, jij er niet bij.*

*Herinnering. Zonder tranen
gaat het niet. Maar door
de tranen heen blijft*

liefde levend, vind jij jezelf terug...

Je moest dan stoppen; je eigen tranen kwamen. En precies in dat toelaten opende zich een mooie bedding in contact. De ontmoeting vaart op een bedding van vertrouwen op twee lagen: op de laag van het behoud van de relatie en op de laag van de diepere bedding daar weer onder en omheen. Op beide lagen was jij thuis. 'Ik maak een mooie ruimte voor jou' treft jouw betekenis in al haar dimensies van het instituut. Het laatste couplet gaat zo:

*Herinnering. Alleen wie om
kan kijken, kan vooruit zien.*

*Wie tranen zaait, zal licht
en toekomst oogsten.*

Wat hou ik van mijn werk en wat heb ik er keer op keer opnieuw van genoten om samen met jou te werken. Samen bouwden we aan het instituut, aan een huis waar de ziel zich welkom in zou voelen. De fundamentele eigenheid die je inzette ten behoeve van Phoenix; stille architecte, bouwer van nesten waar de ziel in kan landen.

Het verlorene thuisbrengen

1989. We hadden onze banen opgegeven, nu 25 jaar terug. Op zoek naar een plek waar we ons bedrijf konden starten, gingen we kijken naar een pand aan de Wolgadreef, een voormalige kapperszaak. Rondkijkend in het leegstaande gebouw zag ik vooral de plekken van lekkages, maar jij keek daar doorheen. 'Ik maak een mooie ruimte voor jou', zei je. Dat is een kernzin in datgene dat je in alle kleuren en toonaarden hebt vormgegeven. Dankbaar ben ik, met mijn vrouw en partner in de zaak, die zoveel weet heeft van het mysterie dat in haar schuilt, voor het vreemde, onbekende, onbeschrijflijke. Zoveel weet hebbend van je dubbele oorsprong, van de andere wereld, waar je bron van trouw in huist, voeling hebbend met wat de ziel verlangt. Dit is hoe je het zelf zo prachtig verwoordde:

Zoveel weet hebben van verdwijnen, blij ik.

*Zoveel weet hebben van geheime binnenkant,
kom ik tevoorschijn.*

Zoveel weet hebben van verborgen liefde

weet ik

Ik heb lief.

Wat je ook verloren bent, ook het onbestemde... jij maakte ruimtes waar het verlorene de weg terug naar huis kon vinden. Als mensen zeggen: wat is het succes van Phoenix, dan zeg ik: 'Er waren drie dingen die Jannie en ik leefden voorafgaand aan Phoenix'

- Als je welkom heet, word je welkom geheten
- Kom je afspraken na. Zolang iets niet klaar is, gebeurt er niets in het effect en is het niet gebeurd
- Word goed in je ambacht. Wees bereid in hoe je de dingen doet, de consequenties van je handelen te nemen.

Op deze trilling hebben we elkaar ook getroffen en gevonden. Deze drie slaan op hoe je in het werk staat, in alle lagen en dimensies van Phoenix, de organisatie in al haar vormen; de inrichting van de gebouwen, de wegwijzers. In je kleinste gebaren, in je grote bewegingen, in je werk met cursisten en cliënten, deze kwaliteit is er in alles wat je aanraakt. Het is het diepere relatiecontract dat je met de wereld en het leven hebt, je geeft dit contract in alle dimensies vorm. Je faciliteerde mij, Phoenix, de medewerkers, cursisten en

SEA | Eelko van Iersel | 120 x 120 cm | 2012 | particulier bezit

cliënten zo dienend om ons werk mogelijk te maken. Je leefde het voor en bracht onze bedoelingen en intenties in de levende ervaring. Je bleef hoedster in hoor- en wederhoor; altijd was je hierop afgestemd. Zo bleef jij belangrijk in het op koers houden van het instituut, als geweten stem. Omdat je dit zo met het grootste schijnbare gemak en vanuit je diepste eigenheid deed, lijkt het informeel. Maar het is bedding bieden, het is context bieden, het is houvast bieden, het is een omgeving scheppen en omgeving zijn, waarbinnen het werk van de ziel en geest gedaan kan worden. Als het

verlorene thuis is gebracht, is er rust. Zo kunnen en konden we bij elkaar rusten, vanuit gedeelde principes op verschillende levensgebieden. Samen bereid en toegewijd. Dank je wel daarvoor.

*Wie tranen zaait, zal licht
en toekomst oogsten.*

De vanzelfsprekende vogel Phoenix

Voor Jannie Veenbaas - Oomkes
van Morten Hjort

Op een zondagochtend in de herfst van 2000 ontmoette ik je voor het eerst. Ik ging Wibe ophalen voor een dag buiten de deur. Een korte ontmoeting die veel indruk op mij maakte: je had een groot, stil en vanzelfsprekend welkom. Benieuwd naar wie ik was en wie ik zou kunnen worden. Echt betrokken en tegelijkertijd bij jezelf in het contact. Ik weet nog dat ik ontspande en rustig werd in je aanwezigheid.

Nu, veel later, zou ik zeggen dat, in hoe je aanwezig bent, jij zo veel van de vogel Phoenix vanzelfsprekend uitdraagt.

Je bent een voorbeeld voor mij in hoe eenieder er voor jou toe doet. In de gewone dag en ook als het even spannend is, heb je het vermogen om mensen werkelijk te zien in hoe ze bijdragen. Dat is wat je mij en Phoenix hebt gebracht door het steeds voor te leven: eerst is er de mens en dan de taak.

In wezen ben je een van de meest ontmoetbare mensen die ik ken. Als ik de zin 'de ontmoeting als werkterrein' gebruik, denk ik vaak aan jou. Je weet mensen te ontspannen en zich op hun gemak te laten voelen: hun schoenen uit te trekken en tevoorschijn te komen met wat hen werkelijk roert.

Met je sensitiviteit voor wat er leeft en speelt in het veld, vertegenwoordig je steeds het belang van eenieder; medewerkers en cursisten. In ons overleg geef je stem en plek aan

ieder lid van ons geheel. Tijdens de vele ontmoetingen en workshops bouwde je keer op keer een ruimte van oordeel-loosheid, waarin mensen hun eigen ontdekkingen konden doen. Het begrip 'vrijplaats bieden' leefde jij voor in het vak en de gewone dag.

De bescheiden vrouw achter de grote bedding waar de vogel Phoenix in mag landen. Een groot oog voor wat er nodig is zodat mensen kunnen landen en stromen. Hoe dat grote woord 'bedding' betekenis krijgt in 1000 bewegingen die hun oorsprong vinden bij jou. Onze gebouwen, de inrichting, het welkom waar Phoenix om bekend staat, de liefdevolle verzorging, de toespraakjes als iemand van ons jarig is, een kleine aanraking, een ogenblik, een stil gebaar, een schaterlach. Allemaal hoofdstukken in de geschiedenis van Phoenix van jouw hand.

De impact van jouw leiderschap is indrukwekkend. Medewerkers, cursisten en cliënten laten steeds weer weten hoe een paar zinnen van jou ze geraakt hebben. Ze laten me weten dat ook zij de magie van een ontmoeting met jou kennen: de kunst om precies het juiste zaadje te planten dat tot groei kan komen bij de ander.

Trots ben ik om ergens bij te mogen horen waar jij aan het begin stond.

Een eer om van je te mogen ontvangen, vasthouden en doorgeven ◀◀

De plek waar je graag terugkomt

Sebastiaan Kloos

Een plek voor iedereen om in verbinding en ontmoeting verder te komen. Een plek waar je in pure essentie meer over jezelf leert, ontdekt wat je drijft zodat je je zowel persoonlijk als professioneel kunt ontwikkelen. Die prachtige plek is Phoenix Opleidingen. En daar hoort een evenzo mooie website bij. Na 6 jaar tijd voor een metamorfose. Voor een interactieve website die past bij deze tijd. Een website waar je Phoenix Opleidingen ontmoet en vooral geïnspireerd wordt om jouw vakmanschap te verrijken. De plek waar je je thuis voelt en graag terugkomt.

Phoenix Opleidingen vroeg ons te helpen bij de ontwikkeling van de nieuwe website. Daar worden we blij van. Niet alleen van de vraag een website te bouwen. Maar vooral om samen met Phoenix Opleidingen dit veranderingstraject te doorlopen. Elkaar beter te maken en van elkaar te leren. Altijd vanuit de intentie om energie te brengen, veranderingen aan te reiken, in alles te inspireren. Daar worden we blij van.

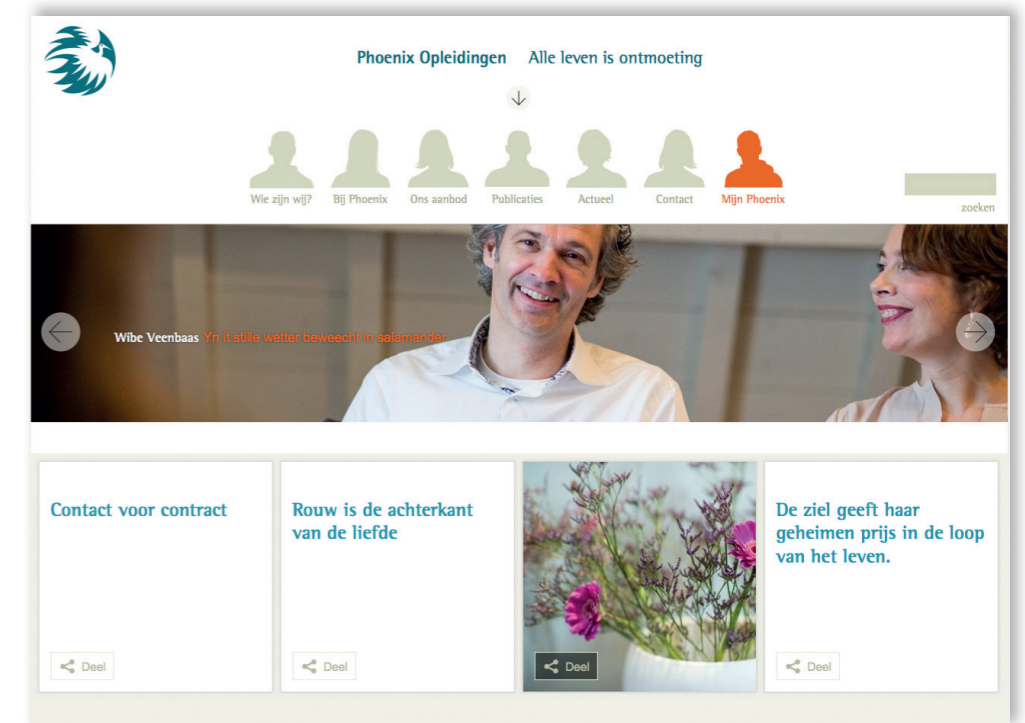
Ongeveer een jaar geleden zijn we gestart. In een aantal sessies bepaalden we samen het fundament, de doelstelling, doelgroepen en natuurlijk welke vormgeving en functionaliteiten er nodig waren om een website te creëren die past bij het doel van Phoenix Opleidingen om échte verbinding tot stand te brengen. Variërend van blogs, nieuwsberichten en inspirerende inhoud over het uitgebreide aanbod aan opleidingen, workshops en boeken van Phoenix Opleidingen tot heel praktische zaken. Zoals het vereenvoudigen van administratieve processen door het online cursussysteem CAPP in de website te integreren. En het feit dat de site zich automatisch aanpast aan het formaat van het apparaat waarmee je de site bekijkt, zoals een tablet of smartphone.

Afgelopen maand lanceerden we samen vol trots de nieuwe website van Phoenix Opleidingen. De plek waar je graag komt om je hart op te halen. Neem een kijkje op

www.phoenixopleidingen.nl

Je komt er zeker graag terug. ◀◀

Sebastiaan Kloos en Rick ter Heerdt

Hemels van der Hart
www.hvdh.nl

EEN FIETS VAN WIBE...

Jolanda van den Berg

Bij het afscheid nemen na zeven weken Phoenix, vertelde Wibe mij dat hij ooit van iemand een racefiets had gekregen om te leren racen. Hij omhelsde mij en zei:
‘Ook ik wil een keer een ‘fiets’ aan iemand geven,
en daarom geef ik deze opleiding aan jou.’

Cursisten aan het woord

Ik woon en werk in Peru waar ik 18 jaar geleden een project ben gestart voor verlaten kinderen. Een paar jaar geleden gaf Jacqueline van Lonkhuizen in Peru een aantal trainingen aan onze kinderbegeleidsters waar ik heel erg van onder de indruk was. Zo kwam ik met systemisch werken in contact en kwam mijn verlangen naar boven dit zelf te gaan leren. Dat leek toen een onmogelijkheid vanwege de geografische afstand en tijdsgebrek, dus ik had dat gevoel maar weer geparkeerd. Een jaar later kwam ik Nathalie Toisuta tegen die mij duidelijk maakte dat ik moest uitreiken en daarna wel zou zien waar het uit zou komen. Uiteindelijk heb ik via de mail mijn vraag gesteld aan Phoenix. En zo werd ik een jaar later door Jannie Veenbaas in de stromende regen van het station gehaald en begon mijn droomavontuur met een supervol schema van zeven weken Phoenix in Nederland.

Ik kwam voor onze kinderen maar kreeg uiteindelijk iets voor mezelf! De reis die ik bij Phoenix heb gemaakt heeft mijn hele toekomstperspectief totaal veranderd. Wat ik tegenkwam tijdens de opleidingen waren antwoorden waarvan ik niet eens wist dat ik er vragen over had. Als geparentificeerde vadersdochter dacht ik het allemaal wel even snel tot me te nemen en met een gevulde koffer aan kennis terug te gaan naar Peru en er weer vol tegenaan te gaan.

Dat ‘vol er tegenaan gaan’ is in een compleet ander licht komen te staan nu ik weet dat het project gebouwd is op magische liefde en mijn eigen gemis als kind aan bedding. Ook dat ik terug moest naar de vrouwenlijn om gezonde bedding te kunnen vinden heeft mijn leven enorm veranderd. Mijn worsteling met Anca, die mijn studiebegeleidster was, heeft me uiteindelijk misschien wel het grootste cadeau gebracht. Liefdevol heeft ze mij kunnen ‘verdragen’ en mij steeds weer opnieuw de weg gewezen, terug naar de vrouwen. Mijn moeder heeft er haar dochter mee teruggekregen en dat is iets wat ik niet had durven dromen. Hoe trots ik nu op haar kan zijn in plaats van mijn onderkoelde kritische houding naar haar, dat geschenk is bijna te groot voor woorden. Mijn dochters gaan hier veel profijt van hebben, dat weet ik zeker.

Doordat ik mijn eigen ouders (en iedereen achter hen) heb aangenomen, met alles wat ik gekregen en gemist heb, heb ik niet meer het gevoel dat ik alles alleen hoef te doen en komt er rust en ruimte. Om dit door te geven aan de kinderen in Peru heb ik ervoor gekozen het project op te dragen aan mijn ouders. En honor a mis padres! (ter ere van mijn ouders) met een foto erbij hangt nu in alle kinderrestaurants.

Dit is voor mij een nieuw begin naar veel meer veranderingen. De dagelijkse leiding over de 89 mensen die in dienst zijn van het project en de 600 kinderen heb ik gedeeltelijk al overgedragen aan een nieuwe directeur en op korte termijn zal daar nog iemand bij komen. Dit geeft mij de ruimte om vanaf een liefdevolle helicopterview te bekijken wat de verdere stappen zullen gaan worden. Na 18 jaar leiding over dit project is het tijd voor verandering, zowel voor mezelf als voor het project. Wordt vervolgd... ◀◀

Dank aan alle medecursisten waar ik mocht ‘inbreken’ in de opleidingen en natuurlijk vooral ook aan Wibe, Jannie, Morten, Anca, Joke, Peter, Stefan, Manon & William en last maar zeker niet least alle geweldige mensen van de keukengroep Gerard, voor het geven van het fijne thuisgevoel!!!

www.stichtingninos.com
www.ninoshotel.com

VERBINDING

Ik zit weer tegenover Drikus. Drikus is een frequente bezoeker van het aanloopcentrum *Stem in de Stad* in Haarlem waar ik als vrijwilliger werk. Drikus leeft in zijn eigen wereld. Hij draagt gedichten voor, citeert rouwadvertenties en kent hele bijbelteksten uit zijn hoofd. Over het algemeen laten andere bezoekers hem welwillend links liggen. Met Drikus is niet echt een gesprek te voeren.

Ik ga elke woensdag een tijdje bij hem zitten, ik bied hem een kopje koffie met een koekje aan en luister naar hem. Vandaag verrast Drikus mij. Hij stopt zijn voordracht, is even stil, kijkt mij aan en spreekt: 'Wat hebt u een mooie bril op? Mijn hart maakt een sprongetje. 'Vind je?' vraag ik. 'Ja echt', antwoordt hij. 'Dank je'. Drikus grinnikt 'alsjeblieft' en vervolgt zijn voordracht. In het contact voel ik mij zeer gezien door Drikus. Ik voel de liefde in mijn blik als ik hem aankijk en zie hoe hij deze blik voor het eerst beantwoordt. In het contact ontstaat iets wat groter is dan mijzelf.

Foto: Zoltan Stern

1. Ik reik naar jou uit.
2. Jij aanvaardt mijn uitreiking
3. Jij reikt naar mij uit
4. Ik aanvaard jouw uitreiking

En in dat proces ontstaat wat in de TA 'Physis' wordt genoemd; levensenergie. Ook hier is levensenergie geen individueel gegeven, maar een resultaat van onze ontmoeting. Welbeschouwd verbinden we ons dus niet. We zijn verbonden. We zijn ondeelbaar verbonden met anderen in onze omgeving en met de wereld in haar geheel.

Alan Watts schetst daarin het dilemma van de moderne mens. Het lijkt alsof de keuze slechts bestaat uit het volledig geïndividualiseerde bestaan met persoonlijke autonomie of het bestaan van een 'koelie'; een nobody in een grote anonieme massa, een radertje in de machinerie. Hij geeft daarin een alternatieve kijk: 'Het individu zou je ook kunnen zien als een bepaald brandpunt, waarin heel het universum zichzelf tot uitdrukking brengt, als een incarnatie van het Zelf, van het Goddelijke.'

Het spreekt tot mijn verbeelding en tegelijkertijd verwacht het mij soms. Ik ben een kind van de jaren '70, opgegroeid in een wereld waarin het individu en individuele ontplooiing hoog aangeschreven staan. Ik geef trainingen op het gebied van persoonlijk leiderschap, ik schrijf boeken over individuele ontplooiing... en ik leef in het besef dat 'ik' niet bestaat en dat ik 'slechts' een weerspiegeling van het universum ben.

Misschien is het wel de uiterste consequentie van het 'ik-denken', mijmer ik voor mij uit, dat 'ik' de weerspiegeling ben van het universum. Dat ik 'Goddelijk' ben. Ik voel het schaamrood om mijn kaken en corrigeer snel mijn denken; niet dat 'ik' Goddelijk ben, maar dat 'het ik' deel van 'het Goddelijke' is.

Ondertussen is Drikus opgestaan, in zijn kenmerkende waggelende gang loopt hij richting uitgang. Zijn groene jas vol met spulletjes die hij op straat gevonden heeft, slingert met hem mee. Zijn onverzorgde haar bungelt om zijn hoofd. Even draait hij zich om. Kijkt mij aan en slingert zijn arm bij wijze van groet de lucht in. Hardop reciteert hij een bijbeltekst. Ik voel mij aangeraakt. ◀◀

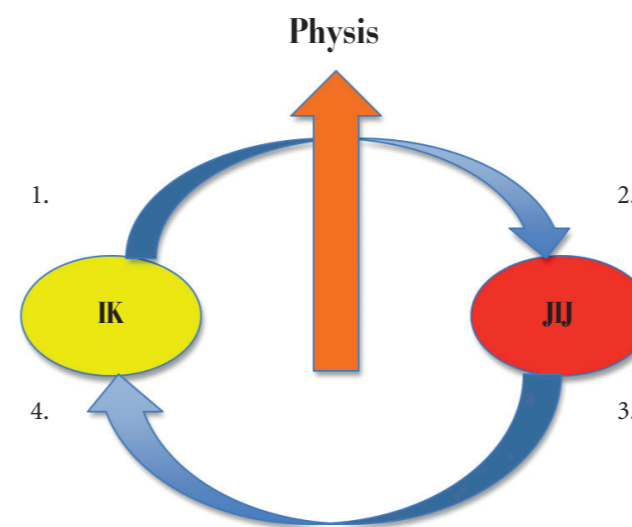
Literatuur:
Zelfkennis, het laatste taboe – Alan Watts
Ik en Gij – Martin Buber
Dit ben Ik – Lieuwe Koopmans

Lieuwe Koopmans

De Engelse schrijver en filosoof Alan Watts schrijft dat 'de ziel niet in ons leeft', maar dat wij allen 'in de ziel leven'. Ik hou van deze uitspraak. Ik weet niet of zij waar is, maar ik kan er beter mee uit de voeten dan met de gepersonifieerde en geïndividualiseerde ziel waar wij gewoonlijk over spreken. Wij leven in de ziel.

Onze ziel is het gehele netwerk van relaties en processen waaruit onze omgeving is opgebouwd en afgezien waarvan ik niets ben. Wij leven allen in dezelfde ziel. Het doet mij denken aan Martin Buber die spreekt over 'Ik-Gij' als ondeelbaar woordpaar. Ik en Gij onlosmakelijk met elkaar verbonden. Het doet mij mijmeren over ons ver doorgeschoten individualisme en verlangen naar persoonlijke groei, waarin we dikwijls onze onlosmakelijke verbondenheid met het grotere geheel verloren lijken te zijn. Dat ervaar ik alsof we eerst krampachtig een scheiding teweegbrengen, om vervolgens ons hele leven ons best te doen om ons er weer mee te verbinden.

Adrienne Lee, een Engelse TA-opleider, leerde het mij ooit als volgt:

Tussen schrijven en geschreven zijn Tussen spinnen en gesponnen zijn

Over autonomie, verbinding en het ik-zelf

*Dit 'ik' herken ik wel. Hoog, trots, autonoom
en, oenschijnlijk, onaanraakbaar. 'Boven de anderen'.
Wat een klus om daadwerkelijk verbinding aan te gaan;
mijn plek (in) te nemen tussen 'het andere' en 'de anderen',
lid en deelnemer te zijn; ik en zelf te zijn.
Te buigen naar de aarde.*

Jan van Munster. www.stichtingik.nl

Marja Griffioen

Op een paar honderd meter afstand van één van de zijuitgangen van het Utrechtse Centraal Station bevindt zich een flatgebouw dat zich op een bijzondere wijze onderscheidt van de andere gebouwen in de omgeving. Op het dak prijkt in reusachtige metalen letters het woord IK. Overdag priemen de I... en K... kleurloos maar trots de hemel in. 's Avonds zijn ze in rood-groen neon verlicht en lijkt het woord dichter naar de aarde te komen.

Ik moet er altijd naar kijken als ik in de buurt ben. Het beeld roept associaties bij mij op over het 'ik'; mijn eigen 'ik', de manier waarop - en waardoor - het gevormd is en de consequenties die dat heeft voor de wijze waarop ik in het leven sta. Het beeld brengt me ook naar het begrip 'autonomie' en de betekenis daarvan. Niet alleen voor mijn persoon, maar ook voor mijn werk binnen de geestelijke gezondheidszorg, een sector waarin mensen het vaak kortere of langere tijd niet redden als het om autonomie gaat. Verschijnselen die we binnen de GGZ zien, zijn dikwijls afspiegelingen van fenomenen die zich veel breder in de samenleving voordoen. Mede in dat opzicht is de vraag interessant wat wij doen met het begrip autonomie. Wat is dat eigenlijk, autonomie? Welke betekenis geven wij eraan? En wat betekent autonomie in het ambacht van coach en begeleider?

Jij die mij ik maakt

Autonomie en een sterk, zelfstandig, onafhankelijk 'ik' worden dikwijls in één adem genoemd. Autonomie is een belangrijke culturele norm in onze samenleving. De term is afgeleid van de Griekse woorden autos (zelf) en nomos (wet). Strikt genomen betekent dit dat wij de 'wetgevers' van ons leven (zouden) zijn. Het is de Utrechtse hoogleraar Harry Kunneman die het begrip 'autografie' introduceerde als krachtige en, wat mij betreft, noodzakelijke nuancerings op de norm autonomie. Autografie verwijst naar het beginsel dat wij niet zozeer de 'wetgevers', maar de 'schrijvers' zijn van ons bestaan en sluit onze directe omgeving en de wereld waar wij uit voortkomen daarbij in. Dat wil zeggen dat anderen 'meeschrijven' aan ons leven en, vice versa, dat wij meeschrijven aan het zingevings- en zingevende bestaan van anderen. Als we ons dat op een diepe laag realiseren komt het begrip autonomie gelijk in een ander daglicht te staan. Autonomie is dan minder kaal, minder solistisch en per definitie ingebed in de relaties met anderen. 'Jij die mij ik maakt'; onder jouw ogen kan 'ik' tevoorschijn komen, kunnen wij ons beide manifesteren, groeien en ons ontwikkelen tot een hogere graad van rijpheid.

De ik – zelf as

Wibe Veenbaas en Mirjam Broekhuizen formuleerden de laatste jaren binnen Phoenix Opleidingen een visie op de ik-ontwikkeling in relatie tot het Zelf. Zij spreken in dit verband van een ik-Zelf as, een ontwikkelingslijn die ieder van ons te gaan heeft. Met het op de aarde komen vormen wij in de loop van ons leven een persoonlijkheid, een noodzakelijk instrument om in de dualiteit te kunnen bestaan. Wij leren op eigen benen staan, ons eigen leven in te richten en onze autonome keuzes te maken. We onthouden wat past binnen ons groepsgeweten en spinnen daaromheen

ergens ben IK alles ergens ben IK thuis ergens ben IK
overal ergens ben IK vreemd ergens ben IK anders
ergens ben IK niets ergens ben IK nergens ergens ben
IK alles ergens ben IK thuis ergens ben IK overal ergens
ben IK vreemd ergens ben IK anders ergens ben IK
niets ergens ben IK nergens ergens ben IK alles ergens
ben IK thuis ergens ben IK overal ergens ben IK vreemd

ons ik, onze bewuste persoonlijkheid; we spinnen en worden gesponnen. Ondertussen vergeten we de ruimere kaders die verbonden zijn met ons Zelf. Het Zelf waarin onze onbewuste persoonlijkheid en onze diepe eigenheid besloten liggen. Wij mensen worden in ons leven opgestuwd tot individuatie, autonomie en zelfverwerkelijking. Waar we te veel gevangen zijn geraakt in ons ik, onze bewuste persoonlijkheid, gaan we, vaak in ons latere leven, op zoek; op zoek naar ons Zelf, onze ruimere verbindingen en onze diepere eigenheid. Het gaat bijna niet anders. Het lijkt wel alsof er iets in ons is dat ons oproept in die eigenheid tevoorschijn te komen en ons daarin te manifesteren. Dat is lang niet altijd een makkelijke opgave. Angst en schaamte kunnen ons ervan weerhouden het pad te lopen waartoe wij bestemd lijken te zijn. Tegelijkertijd zijn angst en schaamte ook de richtingwijzers voor ons pad. Daar waar ze zich aandienen moeten we zijn om de terugkeer naar het Zelf te aanvaarden. In de ontmoeting als leerlandschap kan het zachte oog van gids en getuigen ons helpen het veranderingsproces van teveel ik naar meer Zelf te doorlopen. We ontmoeten hierin onontkoombaar onze existentiële eenzaamheid.

Autonomie in het ambacht

Autonomie is binnen Phoenix Opleidingen één van de belangrijkste pijlers voor het ambacht van coach en begeleider. Naast heelheid, identiteit, integratie en zingeving is autonomie zowel vertrekpunt, richting en bestemming voor het vak. Het is van belang ons te realiseren wat we verstaan onder autonomie en wat we daarvan overdragen op onze cliënten. Autonomie behelst niet alleen zelfstandigheid en onafhankelijkheid, maar eveneens overgave. Overgave aan waar we uit voort komen, aan ons systeem van herkomst en aan de plek die er voor ons is. Het gaat over overgave aan de grotere ordeningen van het leven inclusief onze existentiële eenzaamheid. Van daaruit kunnen we zien waar we wel en geen invloed hebben; van daaruit kunnen we ons ik in de juiste proporties gaan zien en ervaren. We kunnen uitlijnen op de ik-Zelf as, waarbij onze diepere eigenheid meer en meer zichtbaar wordt. Het ambacht leidt cliënten, soms stap voor stap, terug naar de grond van het bestaan waarin verbinding besloten ligt; verbinding met daar waar we uit voortkomen, verbinding met de grotere orde en verbinding met het Zelf. In die context ontstaat echte autonomie en vinden we rust en balans. ◀◀

Bronnen:

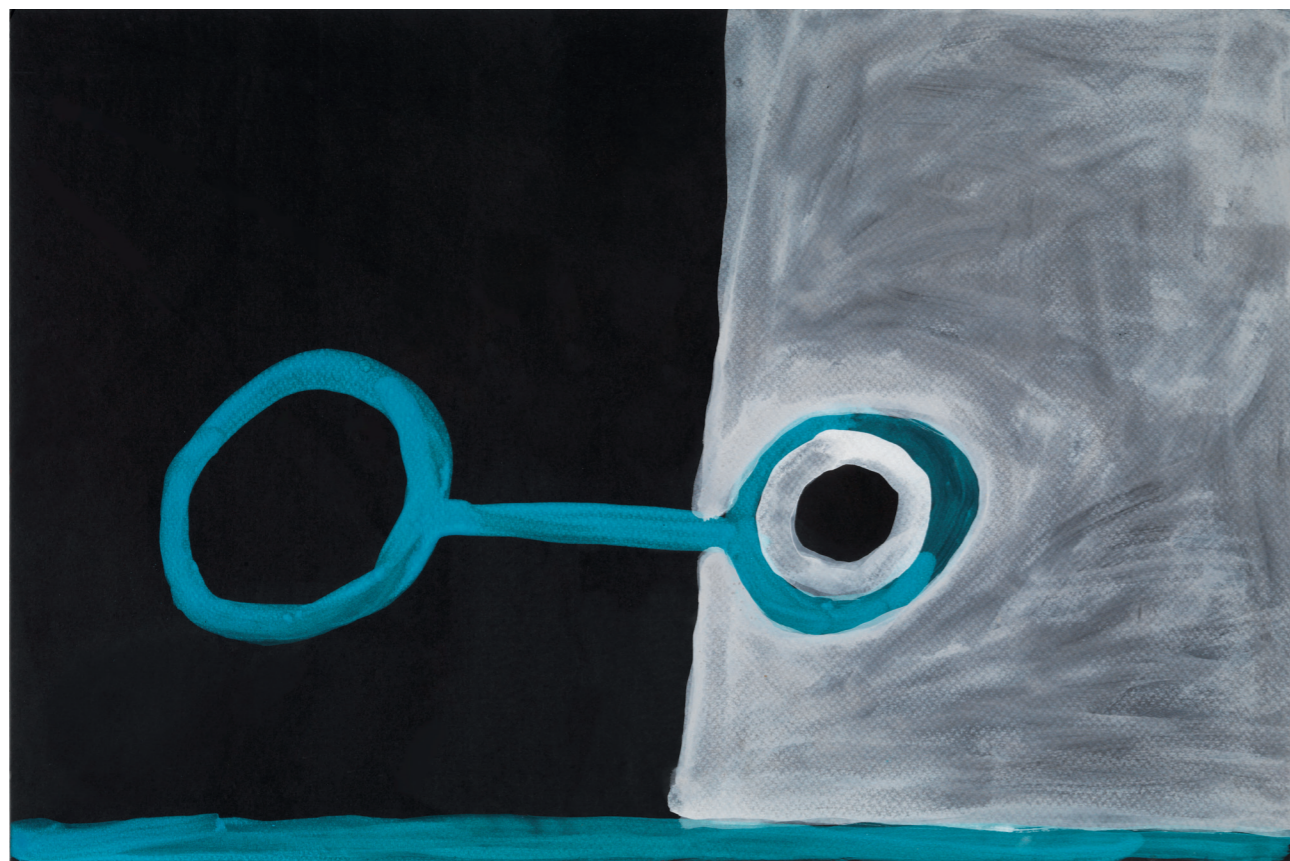
Dit artikel is vooral gebaseerd op de readers die horen bij de Masterclass 'De bewegingen van de ziel, de toegewijde reis en het ambacht', Wibe Veenbaas en Mirjam Broekhuizen (2010-2011).
Overige literatuur: Voorbij het dikke-ik, Bouwstenen voor een kritisch humanisme. Harry Kunneman, Amsterdam 2009.

Verbindend leiderschap – De ontmoeting als sleutel

Wibe Veenbaas, Morten Hjort, Jane Coerts en Mirjam Broekhuizen

We moeten lering trekken uit al de keren dat we ons in de ontmoeting met anderen schamen voor het feit, dat we zonder erbij na te denken de ongeoorloofde vereenvoudiging van de distantie geaccepteerd hebben [...]

D. Hammarsjöld, Merkstenen

Paddy

Er is onmiskenbaar een snijvlak tussen persoonlijk en professioneel leiderschap. Je persoonlijk leiderschap klinkt in je professioneel leiderschap door: wat je verteerd hebt, geef je door in je overdracht én wat je (nog) niet verteerd hebt.

Bij de ontwikkeling van je persoonlijk leiderschap gaat het om het voeden en bekrachtigen van je eigen bestemming, terwijl het bij professioneel leiderschap gaat om het voeden en bekrachtigen van de bestemming van de organisatie. 'Bestemming' is het richtinggevende element en is verbonden met het diepst eigene en het onveranderlijke van mensen en organisaties.

Je kunt zeggen dat bij verbindend leiderschap je persoonlijk leiderschap doorklinkt in je professioneel leiderschap als jouw bestemming en die van de organisatie zijn verbonden met nog weer iets groters dat ons draagt en beweegt. Op de verbonden plek vallen doelgericht en doelgeleid leiderschap samen. Vanuit deze verbonden plek kun je als leider dienen.

Dit boek biedt je een nieuw perspectief op de essentie en betekenis van leiderschap en reikt je nieuwe instrumenten aan om groei en gezondheid te dienen en om problemen op te lossen: ontmoeting als sleutel en als hefboom van ontwikkeling. Als je thuis raakt in deze manier van kijken en handelen, verruim je je scope en bewegingsruimte als leider. In plaats van de vraag te stellen: 'Wat moet hier veranderen?' vertrek je vanuit de onderzoeksvraag: 'Wat wil hier geleerd worden?' Verbindend leiderschap gaat over het leren genereren van ruimte en hoe je instrument kunt zijn in het initiëren van leerbewegingen en het doen kenteren van belemmerende dynamieken.

Verbindend leiderschap beschrijft de reis van de leider naar de verbonden plek: de plek van waaruit hij kan dienen in verbinding met zijn persoonlijke verhaal, het verhaal van de organisatie en het veld van de grote ordeningsprincipes.

In de ontmoeting licht het veld van overdracht op. We nodigen leiders uit dit veld als leerlandschap te betreden en te onderzoeken hoe dit veld van overdracht een echo is van hoe de leider de wereld ooit heeft aangetroffen.

Fred heeft samen met zijn broers een prachtig familiebedrijf opgezet in bedrijfsveiligheid. Het baart hem zorgen dat veel medewerkers burned-out raken en hij zoekt hulp. Hij vertelt wat zijn inspiratie is geweest om dit bedrijf te beginnen: een ontroerend verhaal over het jongste zusje van de broers, dat verdronk. 'We zagen geen van allen hoe ze de sloot in was gelopen.'

Achteromkijkend ontdekt hij: 'Ik probeer nog steeds dit kind te redden. Mijn angst om te laat te zijn, fouten te voorkomen, draag ik over aan mijn mensen: ik probeer krampachtig het ongeluk voor te zijn. Ik zorg voor de onrust hier.'

Met dit inzicht nodigt hij alle medewerkers uit voor een bijeenkomst, ook degenen die ziek zijn. Fred vertelt hun, samen met zijn broers, het verhaal van zijn zusje, ter ere van wie het bedrijf werd opgericht, en wat het onderliggende thema 'haast maken' gedaan heeft met de organisatie. Hij zegt dat het hem spijt dat hij zijn angst voor ongelukken op hen heeft overgedragen en zij zo hard zijn gaan werken om ongelukken te voorkomen dat het ten koste van hun gezondheid is gegaan. Er komen meer verhalen los. Een aanzienlijk aantal medewerkers vertelt over plotseling verlies in hun leven. Het is alsof een onzichtbare hand hen in hun lotsverbondenheid samen heeft gebracht bij dit bedrijf. Ontroerd en stil keert ieder huiswaarts. Sindsdien prijkt een foto van het kleine zusje aan de muur van het kantoor en plaatsen medewerkers een foto van dierbaren die ze verloren hebben op hun werkplek. De rust keert weer.

Je kunt als leider niet anders dan overdragen. Door je bijzondere positie in de organisatie is de impact en reikwijdte van je overdracht groot. Verbaal en non-verbaal draag je over waar het in de ontmoeting, in de organisatie over mag gaan en waarover niet. Dit boek gaat over hoe je als leider je eigen overdracht kunt leren gebruiken als instrument, hoe je onverteerde stukken uit je verleden of uit het verleden van je organisatie weer kunt insluiten, hoe je kunt leren luisteren naar de wetten van het leven, zodat je meer en meer een veld van heelheid kunt overdragen. Hierdoor neemt de kwaliteit van de ontmoeting en de focus op de professionele taak toe en wordt helder waar de groei van de organisatie werkelijk over moet gaan en wat dat van jou vraagt: als leider ga je voor in de te leren beweging. Als je je leerthema's hebt geïntegreerd, verandert het veld van overdracht in een ruimer veld waarin je anderen (energetisch) uitnodigt tot leren.

Je leert in dit boek over de verbonden plek en de toegangspoorten daar naartoe, zodat je daar keer op keer naar terug kunt keren en duurzame relaties kunt aangaan met je medewerkers, je klanten en overige deelnemers aan de totale keten waar jouw organisatie een schakel in is. Op de verbonden plek ervaar je zingeving, laat je je inspireren en geef je je inspiratie weer door.

Tijdens het schrijven van dit boek hebben wij ons laten inspireren door ons werk met professionele leiders en moesten wij zelf ook keer op keer de weg afleggen die in dit boek beschreven staat. Het is bijzonder om bij de leiders met wie we werken en bij onszelf de opluchting te ervaren in het besef dat professioneel leiderschap begint bij jezelf, bij het dieper leren doorgronden van je eigen overdrachtsfenomenen; dat jij instrument kunt zijn om het wezenlijke op te laten lichten. Dat jijzelf de toegangspoort bent naar stroming en groei. ◀◀

Vliegwiel

Wanneer wij onze aandacht

voorbij het veelvoudige

richten op wat zich in alle eenvoud

openbaart,

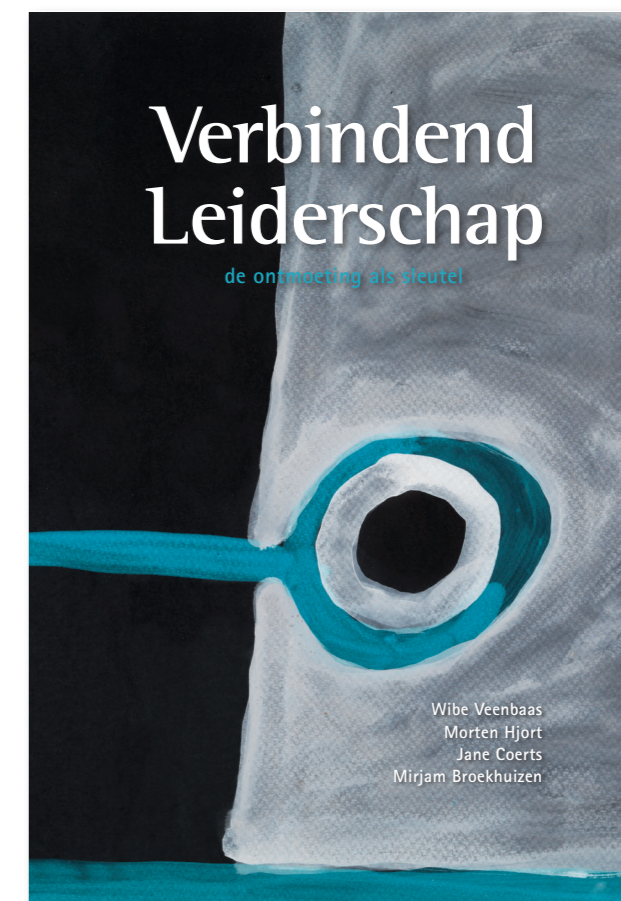
kan met een geringe inspanning

een golf van beweging op gang komen

die ons handelen inspireert

en veelvuldig dient.

Mirjam Broekhuizen

Het boek *Verbindend Leiderschap* verschijnt later dit jaar.

Post-HBO-status nu voor alle oud-cursisten van de driejarige opleiding in Professionele Communicatie

Een jaar geleden verwierf onze Opleiding in Professionele Communicatie de officieel erkende Post-HBO-status. Hiermee kwamen alle cursisten die vanaf 2010 de opleiding met een certificaat hadden afgerond, in aanmerking voor een Post-HBO-certificaat. Veel van onze cursisten hebben van die mogelijkheid gebruik gemaakt.

We ontvingen echter ook veel teleurgestelde reacties van cursisten die graag een Post-HBO-certificaat wilden bemachtigen, maar die vanwege de datumgrens buiten de boot vielen. Omdat wij die teleurstelling goed konden begrijpen, zijn we opnieuw met de accrediterende instantie, het Centrum voor Postinitieel Onderwijs (CPION) in gesprek gegaan. Het resultaat hiervan is dat ook onze cursisten die voor 2010 de opleiding hebben afgerond, voor een Post-HBO-certificaat in aanmerking komen.

Omdat de opleiding in de loop der jaren wel wat veranderd is, hebben we de belangrijkste verschillen in kaart gebracht. Dat was een eis van het CPION. De discrepanties liggen met name op het gebied van Systemisch Werken, dat in 2001 in de driejarige is geïntegreerd.

Heb jij de driejarige opleiding afgerond in 2000 of eerder?

Dan bieden wij je een korte leergang aan, om het geleerde in de opleiding in Professionele Communicatie op te frissen in het licht van Systemisch Werken. Deze leergang vindt plaats in het najaar van 2014. Voor wie de opleiding Systemisch Werken heeft gevolgd, is deze aanvullende leergang niet nodig.

Heb jij de opleiding afgerond tussen 2001 en 2012?

Dan kom je - mits je de opleiding hebt afgesloten met een certificaat - automatisch in aanmerking voor een Post-HBO-certificaat.

Wat moet je doen?

Om je aan te melden voor een post-HBO-certificaat of voor meer informatie ga je naar onze website. Daar kun je precies vinden wat wij van jou nodig hebben.

www.phoenixopleidingen.nl/posthbo

LIEFDESBANG

Overwin verlatingsangst en bindingsangst

‘Een boek van een vrouw die de moed heeft om de wortels van haar dans van betrokkenheid en distantie onder ogen te komen. Hannah Cuppen schrijft op openhartige wijze ‘Liefdesbang’ vanuit haar innerlijke ervaring en voedt zo de ervaringen van haar lezers. Een ambachtsvrouw die haar tuin ontsluit voor haar lezers en cliënten en zo ontmoetbaar is op een oeroud thema van de menselijke relatie.’

Wibe Veenbaas

Hannah Cuppen

Er was eens een man die ooit een droom had met zijn leven. Hij wilde gaan studeren en zijn capaciteiten ontwikkelen. Zijn leven loopt zo dat hij opgroeit op een akker in een klein dorpje en later de boerderij van zijn vader overneemt. Hij krijgt drie zonen waarvan de middelste op tragische wijze verongelukt op zijn erf en sterft op tweeënhalfjarige leeftijd. Vanaf die dag is zijn leven nooit meer hetzelfde. Niet lang daarna wordt er een dochter geboren. Hoe welkom ik ook was, de angst om opnieuw te verliezen kreeg ik met de paplepel mee. In dat gezin groeide ik op. En gaandeweg ging ik beseffen hoezeer ik op mijn vader was gaan lijken. Ook ik was bang om liefde toe te laten uit angst het weer te verliezen. Keer op keer saboteerde angst mijn relaties en bleef de liefde kansloos achter. Van de vraag: ‘Hoe kun je liefde toelaten, zonder bang te zijn hem weer te verliezen?’, maakte ik mijn levensmissie. Want ik wilde niets liever dan het geluk van de liefde kunnen toelaten. Uit deze missie werd een schrijfster geboren die al haar inzichten en ervaringen heeft gebundeld in een levenswerk: dit boek.

Liefdesbang gaat over de dynamiek tussen verlatingsangst en bindingsangst. Het gaat over mensen bij wie het steeds mis loopt in de liefde. Ze worden bijvoorbeeld verliefd op iemand die al een partner heeft of om een andere reden niet beschikbaar is. Of ze krijgen het juist benauwd als iemand voor hen wil gaan. Zodra er teveel commitment is, komt de angst. Soms gebeurt dat al in een pril stadium, net voorbij de eerste verliefdheid waardoor deze tot geen relatie leidt. Soms in een later stadium, bijv. als mensen gaan samenwonen en soms pas na vele jaren. Maar als de angst er eenmaal is, zal deze alles doen om de liefde te saboteren. De angst zorgt ervoor dat je het risico uitsluit om iemand te kunnen verliezen. Paradoxaal genoeg maakt de angst het steeds opnieuw waar dat je iemand verliest. Het fundamentele conflict tussen onze behoefte aan intimiteit enerzijds en de behoefte aan vrijheid anderzijds zorgt voor dit spel van achtervolgen en weglopen. Het houdt ons gevangen in afhankelijkheidsrelaties.

In deel 1 van mijn boek beschrijf ik deze dans en leg ik uit waarom mensen met verlatingsangst juist mensen met bindingsangst aantrekken. Deel 2 gaat over de achterliggende oorzaken van de dynamiek en hoe vroege hechtingspatronen doorwerken in liefdesrelaties. In deel 3 maak ik de overstap

van de overlevingshouding naar de helende beweging. Vervolgens beschrijf ik in deel 4 welke plek de dynamiek heeft in de hechtingscirkel en hoe je stappen kunt zetten naar gezonde autonomie. Ik sluit mijn boek af met tien ingrediënten die je nodig hebt voor beschikbare liefde. Met dit boek hoop ik vele liefdesbange harten te raken en ze een nieuwe opening te geven in het verlangen naar beschikbare liefde. ◀◀

De titel *Liefdesbang* is een nummer van de cd *De Maisfrou van Nynke Laverman*.

www.hannahcuppen.nl

Janny Pater, onze gastvrouw van het eerste uur neemt afscheid

door Francien Bruggink

Ze is 68 jaar. 1 december 1995 kwam ze bij Phoenix werken, 31 maart 2014 was haar laatste werkdag. Ze heeft dan in totaal 50 jaar gewerkt: eerst als apothekersassistente, toen, na haar trouwen, in de winkel die ze had met haar man Lammert. Nadat deze werd opgedoekt zag ze een advertentie voor een gastvrouw bij Phoenix. Na een gesprek met Jannie Veenbaas en een dagje meelopen werd ze aangenomen.

‘Ik kwam uit de zakenwereld en ik stond wel eens met een paar vingers in de mond te kijken. Maar je verandert vanzelf mee. Het was heel rijk om hier te zijn. Dat binnenkomen en elkaar begroeten, ik vond het wel apart. Het gaf ook warmte en dat ga ik straks missen. Ik werd heel vrij gelaten en deed het zo’n beetje zoals ik het thuis deed. Soms kwam Wibe wel eens vragen of ik de stofzuiger even op wilde ruimen, ik dacht dan, ja man dat doe ik zo wel, maar ik was natuurlijk niet thuis hè...

Alie zat net een maand op de administratie, Leny ging toen bijna weg. Je had de trainingen van Wibe en Piet en Jannie zat met de holistische massagetherapie in het achterkamertje, dat was Phoenix toen. Er startten drie groepen per jaar en ik kende alle cursisten.

We maakten soep uit van die kleine pakjes Royco, die werden vrijdag klaargelegd voor de hele week. Het was allemaal precies afgestemd. Ik bracht mijn briefje naar het supermarktje en de groenteman. Dan zat ik met de krat op mijn schoot broodjes te smeren. Ik heb wel eens gehad dat ik dan de groep in moest om me voor te stellen. Maar mijn broek was door die krat helemaal vies. Toen heb ik een schone broek geleend van de vrouw van de groenteman.

Mijn man Lammert is in 2002 overleden. Lammert kreeg in 1988 zijn eerste hartinfarct en is toen afgekeurd en uit het bedrijf gestapt. Ik werd de kostwinner. Ik ben vaak van huis gegaan met de gedachte: wat vind ik straks als ik thuis kom. We hebben gelukkig nog dertien mooie jaren gehad. Ik ben ook dankbaar dat ik net een paar vrije dagen had toen het gebeurde. Ik was erbij. Het was heel onwettelijk, hij was in één keer weg. Het was toen wel heel rijk om bij Phoenix te werken. Ik ben een paar weken thuis geweest, maar het voelde niet goed om thuis te zitten treuren, terwijl toen Lammert nog leefde hij het heerlijk vond als ik vrij was. Van Wibe kreeg ik alle vrijheid. Hij zei: ‘Fijn dat je er weer bent, maar je moet wel rouwen, maakt niet uit hoe lang dat duurt.’ Hij had een map neergelegd waarin iedereen wat kon schrijven, dat was heel waardevol, daar lees ik nu af en toe nog in. Ik heb heel wat van me af verteld en ik had er hier genoeg die me wilden aanhoren.

Phoenix werd groter. Met Angélique sprak ik af dat zij de namen van de vrouwelijke cursisten en ik die van de mannelijke leerde, zodat we ze nog kenden. Nu lukt dat niet meer, Phoenix is zo groot. Ik kocht van die grote hompen kaas, waarvan ik met de kaasschaaf bergen plakjes schaafde. Toen kwam Rianne en van haar heb ik wel veel geleerd: de structuur en

hoe je schoon hoorde te maken. Ze was streng, maar ook een gouden vrouw. Zij haalde van die grootverpakkingen met kaasplakjes en toen kwamen er van die grote bussen soep. Toen ben ik ook verse soepen gaan maken. Een favoriet was mijn spinaziesoep, met geraspte kaas en eieren en lampon peper: een supersoepje. Nu is er ook dat soepenboekje, daar ben ik best trots op. Vandaag heb ik zuurkoolsoep gemaakt met boontjes en rozijntjes, heel lekker.

Ik heb onlangs bij Conny mee gedaan met de nieuwe workshop Wat blijft is de liefde. Dat was heel bijzonder. Je voelt elkaars verdriet. Het gaat erom: ze zijn nooit meer uit je gedachten. Dat merk ik ook: af en toe voel ik Lammert nog of ruik ik hem. Ik voel het contact nog.

Vanaf mijn 65ste ben ik gaan afbouwen. Ik ben twee dagen per week gaan werken en vanaf september één dag. Ik ben wel aan het worstelen geweest over wanneer te stoppen. Maar toen werd ik gepolst vanuit de kerk of ik diacen wilde worden. En zo kwam er vanzelf een invulling. Ik moet dan collectes aankondigen, ouderen bezoeken et cetera. En ik word er blij van, dat voel ik. Ik ben nog fit en doe van alles: ik zit in twee wandelgroepjes, op woensdag zit ik op yoga, ik doe aan aquajoggen en op zaterdag trek ik baantjes in het zwembad. Ik heb een grote kennissenkring en zie een zonnige toekomst. 31 maart neem ik afscheid van Phoenix. Daarna ga ik 20 dagen op reis naar Maleisië.

Wat ik het meest ga missen zijn **de knuffels**, waar haal ik die in de toekomst... Misschien moet ik daar af en toe nog voor terug komen. ◀◀

EEN SOEPJE VAN JANNY:

Zuurkoolsoep (4 pers):

1 potje witte bonen,
500 gram uitgelekte (wijn) zuurkool,
2 gesnipperde uien,
1 eetlepel (olijf) olie,
100 gram rozijnen,
2 groentebouillonblokjes,
150 gram biologische spekklokjes,
80 gram roomkaas met kruiden,
versgemalen peper.

Spoel de bonen af onder de kraan en laat ze uitlekken. Hak de zuurkool grof. Bak de uien 2 minuten zachtjes in een braadpan met olie. Doe de zuurkool erbij en bak deze al omscheppend een paar minuten mee. Voeg de rozijnen, 1 liter water en verkruimelde bouillonblokjes toe. Laat de soep 10 minuten zachtjes koken. Bak intussen de spekklokjes bruin en knapperig. Roer de roomkaas en witte bonen door de soep en laat deze heet worden, maar niet koken. Maak hem op smaak af met peper. Schep de soep in kommen en bestrooi hem met spekklokjes. Volkorenbrood erbij. Eet smakelijk!

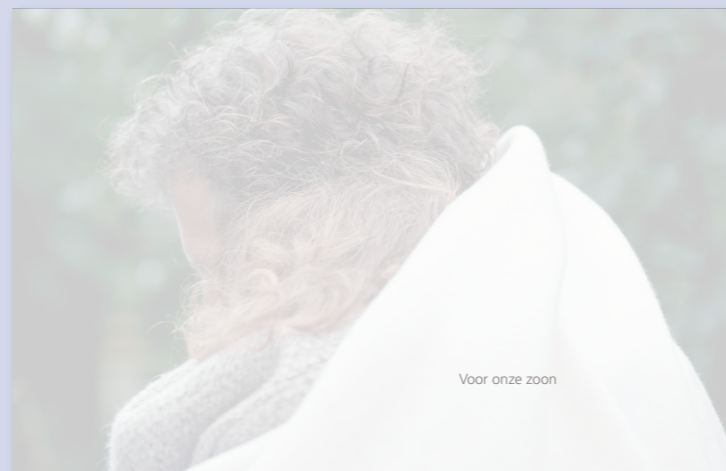
IN HET ONGERIJMDE

Dirk Oegema & Conny ten Klooster

NIEUW IN DE BOEKENKAST VAN PHOENIX

In dit prachtig boekje getuigen Dirk Oegema en Conny ten Klooster in gedichten en beelden van de tocht die ze gegaan zijn sinds hun zoon Bart uit het leven stapte. Zoals ze zelf zeggen: 'Een reis in het ongekende, in het ongerijmde.'

Mijn zoon

In jouw bestemming
vind ik langzaam de mijne

Nieuw leven ontvouwt zich
in onvermoede ruimtes

Door open deuren
tussen leven en dood

In de liefde die blijft
die alles draagt

Soms verzet ik mij
Soms vergeefs
Steeds haalt het leven mij in

conny

Mijn zoon

Wat is leger
dan liefde voor jou

Wat is liever
dan die leegte

Precies
waar jij was

dirk

35

Helpen als universeel thema

Edgar H. Schein, *Helpen met impact. Over de dynamiek van het aanbieden, geven en ontvangen van hulp*, Van Duuren Psychologie 2013

Laten we maar meteen met de deur in huis vallen. Dit boek van Edgar Schein, een van de grondleggers van de organisatiepsychologie, is een must-read voor iedereen die het gedachtegoed van Phoenix een warm hart toedraagt. Schein bouwt met het boek een brug tussen twee praktijken die doorgaans ver uit elkaar lijken te liggen: therapie en organisatieadvies. Mocht je de brug willen slaan naar organisaties, dan vind je hier een prachtige leidraad.

Volgens Schein is helpen een fundamentele menselijke activiteit die zo vanzelfsprekend is dat we niet altijd stilstaan bij de complexiteit ervan. Helpen gebeurt in het dagelijks leven, maar er zijn ook formele vormen van hulp, zoals geboden door psychotherapeuten en andere professionals. In alle gevallen is het nodig dat er sprake is van vertrouwen en wederkerigheid in de hulprelatie. Maar hoe ontstaat die? Schein wijst daarvoor op een aantal principes die wij in onze praktijk herkennen: gelijkwaardigheid en tegelijk leerling en leermeester zijn, het probleem is en blijft van de cliënt, minutieus uitvragen om de echte vraag op het spoor te komen, cliënten niet alleen helpen maar ook leren zelf hun vragen op te lossen, als begeleider steeds weer terug naar je eigen emotie en onwetendheid. Deze principes passen wij als helper toe en daarbij kies je een rol. Schein onderscheidt drie verschillende rollen: de procesadviseur, de arts en de deskundige. De procesadviseur richt zich op het opbouwen van een gelijkwaardige relatie en onderzoekt wat voor soort hulp dienend is. De arts diagnosticeert en schrijft voor. De deskundige vraagt minutieus door en biedt op basis daarvan de juiste informatie of dienst. De laatste herkennen we bij organisatie- of managementadvies, de eerste in onze rol als therapeut of begeleider. Maar op een bepaalde manier zijn de drie rollen ook niet los van elkaar te zien. Als organisatieadviseur zou je ook wel eens een interventie als therapeut in willen zetten en als therapeut loop je ook wel eens tegen een organisatievraagstuk aan.

Omdat wij beiden in januari de opleiding De maskermaker hebben afgerond, is het verleidelijk het thema 'helpen' eens vanuit de persoonlijkheidsstructuren te beschouwen waarmee we in deze opleiding hebben gewerkt. Wat is je eerste beweging als je in de helping modus staat? We geven twee voorbeelden. Een cliënt met veel kenmerken van een psychopathisch masker (veel macht, moeilijk contact, et cetera) wil op ergens niet geholpen worden. Onze eerste beweging is dan heel snel: dan maar niet, je moet wel geholpen willen worden. Voorbij

deze beweging leer je dat structuur geven van belang is en om samen een helder doel te hebben. De cliënt te volgen en steeds de leiding terug te pakken en het doel als ankerpunt te gebruiken tijdens het werk. De valkuil die op de loer ligt is verzanden in inhoud. De tegenoverdracht is afhankelijk van de persoon die begeleidt, maar door de bank genomen één gevoel van heftig, bang, minderwaardig of de strijd aangaan. Wat hier te doen? Je plek innemen, contact maken en niet bang zijn om te confronteren en hem of haar een spiegel voor te houden om vervolgens het systeem achter deze mens te zien. Wat ons raakt is dat het echte overlevers zijn en tegelijkertijd voelen we het gemis van de vader. Dus pakken we steeds beide kanten: schaduwkant en kwaliteiten. Een ander voorbeeld is het symbiotisch masker (sterke identificatie met de ander, eigen ruimte ontbreekt, et cetera). Deze structuur doet bijvoorbeeld een groot appel op ons reddersgedrag. De magische beweging die op de loer ligt is dat we als begeleider heel hard werken, in plaats van het werk aan

onze cliënt te laten, en dat het helpen zo geen succes heeft. Als helper kennen we deze structuur, en wat we ervaren is dat emoties van de cliënt overvloeien naar onszelf. Dit is voor ons verwarrend en staat effectief begeleiden in de weg. De tegenoverdracht: gemakkelijk in gaten van het systeem van onze cliënt stappen, vanuit je eigen gemis, en dus gelijk willen oplossen en niet voelen.

Onze eerste indruk van dit boek was dat over het thema 'helpen' natuurlijk veel meer te zeggen is dan Schein doet. Op grond van eerdere publicaties, waaronder zijn beroemde werk over 'process consulting', en vijftig jaar ervaring als consultant, had hij er een diepgaand en doorwrocht werk van kunnen maken. De kracht van het boek is volgens ons

echter dat Schein de essentie van het thema neerzet door te wijzen op de principes die ten grondslag liggen aan het aanbieden, geven en ontvangen van hulp in een veelheid van situaties. En juist hiermee slaat hij een brug tussen onze coachingspraktijk en organisatiesadviespraktijk. Doordat Schein het thema 'helpen' in een sociale en psychologische dynamiek plaatst en zo veel aandacht besteedt aan de contact- en contractfase, spreekt hij ons als coaches direct aan. Misschien loop je niet zo met het gedachtegoed van systemisch werken en persoonlijkheidsstructuren een organisatie binnen. Maar als je leiders en organisaties wilt helpen vanuit de benadering van Schein, sluit je systemische en therapeutische elementen in en blijven we als helpers tegelijk de taal van organisaties spreken.

Voor coaches en therapeuten is het boek dan ook een aanrader om de brug te slaan naar het werken in en met organisaties. Organisatieadviseurs krijgen via het boek zicht op helping competenties die hen in staat stellen op meer persoonlijk niveau in organisaties te werken waardoor hun adviezen meer impact hebben. ◀◀

Hetty Gerrits, coach

Frank Kwakman, organisatieadviseur

Kijk voor info en bestellen op www.phoenixopleidingen.nl/boeken

De (on)meetbaarheid van verbinding

Martine van Eijk

Als arts-onderzoeker doe ik al jaren onderzoek naar gebruik van geneesmiddelen. Ik heb geleerd met dataverzamelingen te spelen, en er conclusies uit te trekken. Na 25 jaar onderzoek was ik het zat. De kwaliteit van geneesmiddelengebruik en diagnostiek laat zich niet vangen in benchmarking en kwaliteitsindicatoren. Tegenwoordig houd ik me graag bezig met de vraag wát meetbaar is in de zorg. De boeken *Terug naar Normaal* van Allen Frances en *Aandacht* van Andries Baart sluiten niet alleen aan bij mijn zoektocht naar wat (on)meetbaar is in zorgprocessen, maar geven ook verdieping aan wat ik heb geleerd bij Phoenix.

Deze boeken gaan over betekenissen van gezond en ziek, over de enorme veerkracht die in mensen zelf zit en over wat een menswaardig bestaan is. Beide boeken gaan over het verlangen in ieder mens om erkend te worden en te helen.

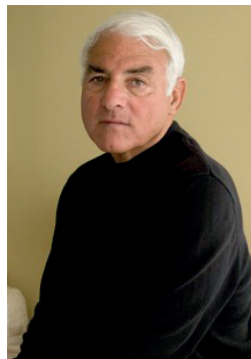
Wat is normaal?

Ik deed in de jaren negentig onderzoek naar het voorschrijfgedrag van huisartsen bij depressie. In die tijd woedde er een serieuze discussie over de grenzen van normale rouw. Voor mijn onderzoek sprak ik veel met huisartsen. Sommige vonden dat rouw het gewone functioneren van mensen niet eindeloos hoefde te verstoren: 'Nergens goed voor.'

Voor mij doemt een beeld op van een oude man. Hij zit aan de keukentafel en staart in een kopje koffie. Zijn vrouw is net overleden en hij is op zoek naar troost. Zijn hele lijf voelt als een verpletterend zwart gat. Dat is het enige wat hij voelt. En de anderen... 'Zeg pa, het leven moet toch gewoon verder.' 'Nou meneer de Vries, ik maak me ernstige zorgen.' Maar er is ook een kleinkind dat in zijn ogen kijkt. En een oude kennis die de boel bijhoudt en lekker eten voor hem neerzet, zelf aanschuift en niets vraagt.

Iets in mij zegt dat rouw heel rauw is, maar dat de pijn een onderdeel van zingeving in zich heeft. In de Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM) staat dat meer dan twee weken rouw pathologisch is én een reden is om antidepressiva te gaan gebruiken.

Allen Frances is in zijn boek *Terug naar Normaal* heel kritisch op de nieuwste ontwikkelingen rond de DSM. Hij was betrokken bij de ontwikkeling van dit handboek vanaf 1980 en is er nog steeds voorstander van. Hij beschrijft hoe allerlei partijen de DSM inzetten voor hun eigen belangen. Zo werd het van een eenvoudige checklist voor psychiaters onderling tot een soort juridisch document: als je aan de criteria voldoet heb je recht op hulp, een rugzakje, een vergoeding. In dit boek pleit Frances voor het aanspreken van het gezonde deel van mensen: mobi-

liseer de veerkracht voordat je met een label komt. Gedrag is pas afwijkend als mensen daardoor niet meer functioneren. Alle pathologie is in lichte vorm bij ons allemaal terug te vinden. Verdriet, angst, onrust, vermoeidheid en agressie zijn geen ziekten. In eerste instantie zijn het vaak juist logische reacties voor overleving. Dat geldt niet alleen voor emoties, maar ook voor wat ik heb geleerd bij Phoenix als 'de eerste beweging'. Veel zogenaamde 'defecten' zijn op populatieniveau een voordeel. Als in barre tijden sommige mensen 'anders' reageren, heeft het volk meer kans te overleven. Pathologisch is het pas wanneer iemand niet uit dit patroon kan komen én daardoor relaties en functioneren sterk belemmert.

De DSM kan helpen om als hulpverleners onderling te communiceren over psychische klachten, problemen of stoornissen. Ook voor patiënten en familie kan dit herkenbaarheid, structuur en troost geven. Allen Frances pleit er vooral voor om al die specificaties ons zelfhelende vermogen niet te laten ondersneeuwen. Laten we eerlijk toegeven dat we vaak niet goed weten wat we moeten doen, niet weten hoe we de ander het beste kunnen helpen.

Helende aandacht

Tegenwoordig houd ik me bezig met de (on)meetbaarheid van zorg. De echte interactie tussen de cliënt en de hulpverlener is onmeetbaar. Dat contact tussen dokter en patiënt bestaat uit meer dan een medische interventie, maar alle andere effecten heten al snel 'ruis'. Natuurlijk is er in de medische basisopleiding aandacht voor de therapeutische relatie, maar die sneeuwt vaak onder in alle andere informatie.

Andries Baart benadrukt in *Aandacht* vooral het bevestigen van de ander door er 100% te zijn voor die ander. Volgens Baart creëert een goede hulpverlener met echte aandacht een troostende relatie die helend is. Dat heeft te

maken met het waarnemen van alles wat er in het moment is; dat gewaar te zijn en daarop te handelen. Zijn voorbeelden herinneren me aan de beste momenten van mijn opleidingsdagen bij Phoenix. Zijn prachtige boek staat vol met overpeinzingen en vragen over aandacht en aanwezig zijn. Hij doordringt je van het belang van het bevestigen van de ander en stelt vragen over het hoe en waarom dat zinvol kan zijn voor die ander. Vandaar ook de ondertitel: *etudes in presentie*.

Ik verdien mijn geld met het meten van zorg. Daarbij realiseer ik me maar al te vaak hoe ON-meetbaar zorg is. Daarom vind ik het zo mooi dat zowel Baart als Frances zeggen: Gebruik eerst dat 'onzichtbare' ingrediënt van volledige aandacht waardoor de ander zich ten diepste erkend voelt in zijn of haar bestaan. 'Ik ben iemand' is zoveel waardevoller als het 'door iemand' is. Niets is zo troostend en helend als de ander in zijn diepste wezen erkennen. Dát is de presentietheorie van Andries Baart.

Voorbij alles wat we weten over pathologie en hoe ziekten en verlangens zich kunnen manifesteren, is 'aandacht' terug naar de aller wezenlijkste kern van ons bestaan. Niet meer 'ik denk dus ik ben' maar 'ik word erkend dus ik besta.'

*Kijk mij aan,
zie mij staan,
bevestig mijn bestaan.
-Ik ben-*

De ander aankijken, rust nemen, inademen, voelen en dat alles er is. Daarna komt verbondenheid, het mogen verdergaan en (normaal) kunnen doen. Twee prachtige boeken die de vragen waar ik mijn hele werkzame leven mee worstel bevatten: Er is behoefte om zorg (pillen, praten, opereren etc.) te meten en te vergelijken. Een poging om antwoord te krijgen op vragen als: Wat moeten wij doen? Wat is het beste om te doen? Doe ik het goed? ◀◀

Martine van Eijk zit in het 3de jaar van de driejarige opleiding.
www.stapvoorstapgezondenfitter.nu

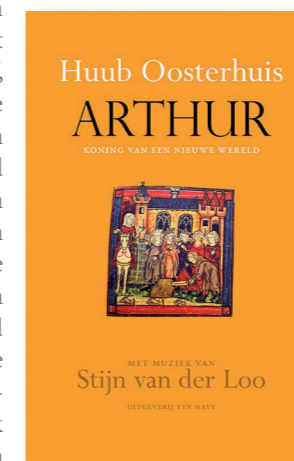
ARTHUR, KONING VAN EEN NIEUWE WERELD. BOEK MET DRIE LUISTER-CD'S

Huub Oosterhuis, met muziek van Stijn van der Loo

*Rond bange kerels met grote
monden, en schone schamele meisjes
draait, malle molen, de wereld.*

Ergens staat een ronde tafel.

Dit zijn de eerste regels uit de proloog van het boek Arthur, koning van een nieuwe wereld, geschreven en verteld door Huub Oosterhuis. Het is één van de mooiste en wonderlijkste boeken die ik ooit gelezen (en gehoord) heb. Hoe kan het toch, vraag ik me wel eens af, dat er een taal bestaat die cognitief bijna niet te vatten is, maar door z'n schoonheid direct in de ziel raakt. Zo'n boek is het boek Arthur; een episch gedicht over een nieuwe wereld. Arthur, koning van een nieuwe wereld is gebaseerd op Keltische legenden die in de loop van de tijd werden doorverteld en herverteld. Ook Oosterhuis geeft een eigen

draai aan het verhaal. Het wordt een verhaal van hoop en verlangen; verlangen naar een nieuwe wereld waarin wij allen een plek en een verantwoordelijkheid hebben. In de epiloog schrijft hij:

*Ik weet waar ik
aan meegeschreven heb*

een mogelijke wereld

*het lichtende hoog opvliegende
van toekomstig geluk*

*een lied dat overleven zal
in ondenkbare ongeborenen*

*die over duizend jaar
zielen van nieuwe liefde zijn
wijzer dan ooit wij waren*

elf miljard.

Het boek bevat drie luister-CD's waarop Huub Oosterhuis zijn Arthurversie voordraagt. De teksten worden ondersteund en begeleid door prachtige, filmische muziek van Stijn van der Loo. In deze combinatie van woord en muziek komen de beelden vanzelf. Een prachtig geheel. ◀◀
Marja Griffioen

‘Het is onze uitdaging taal en ambacht te vinden om in de ontmoeting zo’n leersituatie te creëren dat mensen stap voor stap thuis komen in het bestaan.’

Wibe Veenbaas

Ambacht, ontmoeting en ethiek

Marja Griffioen

De laatste jaren worden de beroepen waartoe Phoenix opleidt steeds vaker aangeduid met het woord ambacht. Ik vind dat een mooie ontwikkeling. De term ‘ambacht’ verwijst naar een geheel van kwaliteiten waarmee wij in de relatie tot onze opdrachtgevers staan (voor de duidelijkheid: dat kunnen ook individuele cliënten zijn).

De Amerikaanse socioloog Richard Sennett schreef een prachtig boek over ambacht en vakmanschap. In rijke en beeldende taal distilleert hij in *The ethics of craftsmanship* (vertaald als ‘De Ambachtsman, de mens als maker’) een aantal kenmerken die ambachtelijkheid door de tijd heen typeren: toewijding, discipline, oefening en vaardigheid zijn er enkele van. Maar een van de meest aansprekende noties die hij keer op keer naar voren brengt vind ik wel ‘de diepe betrokkenheid [bij dat wat je doet, MG] door fysieke connectie’; het gaat hierbij over kennis door ervaring, belichaamde kennis, het met je lijf, je hart en je handen verhouden tot het ‘materiaal’ waar je mee werkt, totdat ‘het klopt’, zijn vorm krijgt en het weer gaat stromen.

In de westerse menswetenschappen is het lichaam als kennisbron lange tijd veronachtzaamd. Het Cartesiaanse dualisme dat een strikte scheiding tussen lichaam en geest aanbracht heeft haar sporen op allerlei gebieden in onze samenleving diep nagelaten. Het primaat van de rede en de ratio heeft onder andere geleid tot een klimaat waarin het instrumentalisme hoogtij viert. Ook in de zorgende, begeleidende en per definitie relationele beroepen. Gelukkig laat zich meer en meer een tegenbeweging zien. Een beweging die het ‘wetende en ziende’ lichaam weer plek geeft, die het menselijk bestaan als een belichaamd bestaan ziet en dit wil aanspreken om te komen tot menswaardiger verhoudingen, tot ‘volmenselijke’ ontmoetingen en een ethiek waarin de mens in zijn wezen tot zijn recht komt. Belichaamde presentie, ‘inwezig aanwezig’ zijn in de ontmoeting en van daaruit het ambacht vormgeven vind ik een specialiteit van Phoenix Opleidingen. Nergens anders heb ik zo kunnen leren (en leer ik nog) om mijzelf mee te nemen in mijn vak, en nergens

anders heb ik zo leren luisteren naar de subtiele signalen van mijn lijf; ik heb geleerd waar en hoe ik gebonden ben aan mijn huis van herkomst en ik heb geleerd hoe ik met inbegrip hiervan ook in een vrije en open dialoog (letterlijke betekenis: door de woorden heen) met de ander kan komen; een ontmoeting kan aangaan waarin ik mijzelf en de ander recht doe. Het lichaam is voorwaarde om ethiek in het menselijk bestaan te brengen. Het is fascinerend, en voor de kwaliteit van ons ambacht noodzakelijk, dit gebied te verkennen, te leren doorgronden en de opgedane kennis hierover te gebruiken in ons vak. Steeds meer, of eigenlijk steeds explicieter wordt binnen Phoenix Opleidingen aandacht besteed aan de ethiek van het lijf in begeleiding. Het lijf is bij uitstek het instrument om thuis te komen in het bestaan en bij uitstek het instrument dat wij in ons ambacht kunnen inzetten om ook anderen thuis te laten komen. ◀◀

De Ethische Commissie wijdt haar eerstkomende studie-avonden aan wat je zou kunnen noemen ‘De terugkeer van het lijf als kennisbron’. Achtereenvolgens komen de volgende thema’s aan bod:

- De ethiek van het lijf in begeleiding

door Wibe Veenbaas
November 2014

- Ethiek en de energie van liefde

door Morten Hjort
April 2015

Ben je geïnteresseerd en wil je ook deelnemer worden aan de Ethische Code? Neem dan voor meer informatie en voorwaarden contact op met Helga de Koff op tel.nr. 030-2711383

helgadekoff@phoenixopleidingen.nl

Verbonden

Mariska van Veenen

Dit schilderij maakte ik tijdens de trainersopleiding in 2013. Het zijn mijn eigen handen. Terugkijkend gaat het over verbinding. Verbinding van de hemel en de aarde, leven en de dood, licht en schaduw. En dat vastpakken, met beide handen. Verbinden met mijn weg.

Tegen de achtergrond van wie ik ben. Een vrouw.

Een vrouw die weet van verlies (miskramen, mijn man in 2009 en in mijn familiegeschiedenis) en een vrouw die ‘t verlorene als bron kent. Een bron van creativiteit en inspiratie.

*de wegen waarlangs de gedachten komen
met het beeld dat je draagt van jezelf in de dingen
de wegen waarlangs het herinnerde opdaagt
waarlangs je herkent wie er niet meer zijn*

Hendrik Werkman

www.rouwkunsten.nl

BOEK *bespreking*

Door Gé Ophelders, Marja Griffioen en Sander Reinalda

Levenskunstspel. *Anky Floris*

Tijdens een workshop Levenskunst trek ik de kaart 'Verbinden'. Als vragen krijg ik mee: Wanneer voel jij je met iemand verbonden? Waarin ben jij een verbindende factor? Wat doe je om je te verbinden met anderen? Mijn buurvrouw treft de kaart 'Licht op je pad': Wat is er licht op je pad? Hoe wordt jouw pad verlicht? Wiens pad verlicht jij? En zo trekken de prachtigste thema's aan onze groep voorbij: ademloos kijken, lichtvoetig, verstillend, opvrolijken, alle onderwerpen zijn voorzien van drie bijbehorende vragen. Op een bijzondere wijze komen we al snel op de diepere lagen van ontmoeting. Met onszelf en met elkaar. De kaarten maken deel uit van het levenskunstspel, ontworpen door Anky Floris, schrijfster, trainer en kunstenaar. Het spel bestaat uit 52 kaarten die elk zijn voorzien van een prachtige beeldhaiku en is te gebruiken in uiteenlopende situaties. Bijvoorbeeld bij coaching, om het ijs te breken in een nieuwe groep, in teambesprekingen, vergaderingen en, zoals ik zelf onlangs ondervond, bij het vlot trekken van vastgelopen verhoudingen. Een aanrader. (MG)

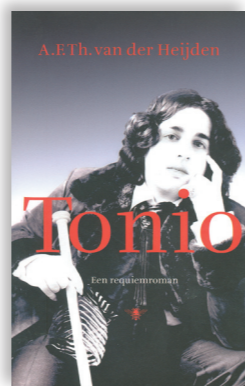

Systemisch Leiderschap – Over de wortels van hoge bomen, *Bas de Kruyff*

Recent verscheen een nieuw boekje over leiderschap. Het vernieuwende ervan is dat het thema vanuit een systemisch perspectief wordt beschouwd. De prachtige subtitel, *Over de wortels van hoge bomen*, is daarvan een heldere aankondiging. De Kruyff weet in weinig bladzijden overtuigend duidelijk te maken hoe systemische wetten en dynamieken van betekenis zijn in leiderschap en hoe leiders (in welke zin dan ook) daarmee rekening kunnen houden en ermee hun voordeel kunnen doen. Het boekje blinkt uit in helderheid, ook waar het om abstracte en ongrijpbare processen gaat, en biedt tal van aanknopingspunten voor reflectie, inzicht, gedragsaanpassing. Het in dit boek verwerkte gedachtegoed is voor een flink deel ontleend aan concepten en modellen uit de Transactionele Analyse en, uiteraard, het Systemisch Werken, zoals dat binnen Phoenix Opleidingen gestalte wordt gegeven. Dat maakt dat de Phoenixcursist zich zeker zal herkennen in dit boek, dat wat mij betreft een vervolg verdient. (SR)

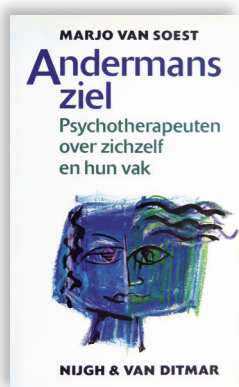
Tonio. Een requiemroman *A.F.Th. van der Heijden*,

Wat doet een ouder die zijn kind verliest? Van der Heijden schreef er een boek over om om te kunnen gaan met zijn peilloze verdriet. Daarom gaat de roman eerder over Van der Heijden zelf en minder over Tonio. Ook al laat Van der Heijden vooral zijn pijn, zijn lijden zien, onmiskenbaar is er de verstrengeling, de verbinding, misschien in dit geval wel de binding die een ouder heeft met het kind dat in een moment van hem wordt weggerukt, terwijl afscheid nemen niet mogelijk was. Het ontstane gat blijft schrijnen. Een tijd heb ik gemijmerd over een citaat van Cees Nooteboom, dat de schrijver aanhaalt: 'Herinnering is als een hond die gaat liggen waar hij wil.' (GO)

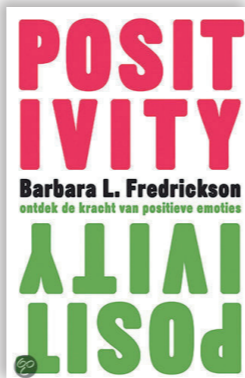
Andermans Ziel, psychotherapeuten over zichzelf en hun vak, *Marjo van Soest*

'Ik beschouw mezelf als de gids die het eiland niet kent. Het eiland is het innerlijk leven van de persoon tegenover me. Die wil dat gebied verkennen. Ik kan hem of haar daarbij begeleiden, maar ik ken het gebied net zomin. Alleen: ik heb wel meer ontdekkingsstochten begeleid, dus ik heb enig idee hoe je een berg op en af kunt komen, en ik kan ervoor zorgen dat er genoeg proviand is, dat we niet in een ravijn storten.' Zo beginnen de eerste zinnen uit het interview met psychoanalyticus Frans de Jonghe in het boekje *Andermans Ziel*. In dit boekje interviewt Marjo van Soest ruim twintig vooraanstaande therapeuten. Ze hebben allemaal hun eigen specialisatie. Zo komen onder anderen een muziektherapeut, een psychosynthesetherapeut, een psychotraumatheapeut, een incesttherapeut, maar ook een dadertherapeut en een biologisch psychiater aan het woord. Over zichzelf in relatie tot hun vak. Prachtig om te lezen hoe deze mensen daar taal aan geven. En inspirerend voor coaches en begeleiders om tot een soortgelijk zelfonderzoek te komen. Hoe sta ik in mijn ambacht, in mijn vak? (MG)

Positivity. Ontdek de kracht van positieve emoties. *Barbara L. Fredrickson*

Voor mij is Fredrickson de grande dame van de positieve gevoelens. In tegenstelling tot de negatieve gevoelens die decennia lang het psychologisch onderzoek hebben beheerst, heeft de positieve psychologie vijftien jaar geleden voor een kentering gezorgd. Fredrickson laat op een indringende manier, maar toch toegankelijk, zien wat de waarde is van het hebben van positieve gevoelens en de effecten ervan. Met verhalen, wetenschappelijke resultaten en eigen bevindingen toont ze aan dat positiviteit ertoe doet. Je bent niet alleen minder negatief in de omgang met jezelf en anderen, je leeft ook langer en je wordt gestimuleerd tot groei en bloei. Het is niet een van de zelfhulpboeken waarmee de etalages zo rijk gevuld zijn en toch geeft het concrete handvatten om mee te werken. (GO)

Amuse

Annette van den Berg

door Debra van der Heide

Bij Phoenix kom je af en toe een onbekend gezicht tegen. In deze rubriek stellen we onze nieuwe collega's door middel van een korte schets aan je voor, bij wijze van voorproefje.

HOE BEN JE BIJ PHOENIX TERECHTGEKOMEN?

Ongeveer een jaar geleden was er via het uitzendbureau een advertentie van Phoenix. Ik werkte destijds bij een ander opleidingsbedrijf en veel van de taken bij Phoenix herkende ik. Het soort organisatie is anders. Bij Phoenix gaat alles wat meer met emotie. Het koken voor grote groepen en zelf soepen maken sprak mij wel aan. Ik had een sollicitatiegesprek met Jannie en Gerard en werd gelijk al vriendelijk ontvangen.

WAT DEED JE VOORDAT JE BIJ PHOENIX KWAM?

Bij een ander opleidingsinstituut werkte ik als gastvrouw maar ik deed ook de catering en zorgde voor de ontvangst van de cursisten. Daarvoor heb ik altijd in de horeca gezeten en later ben ik de catering in gegaan.

WAT DOE JE BIJ PHOENIX?

Ik werk in de catering en de verzorging. Het is niet alleen eten maken maar ook de toiletten schoonhouden en de cursisten ontvangen.

WAT DACHT JE TOEN JE NET BIJ PHOENIX KWAM?

Het knuffelen viel mij gelijk op bij binnenkomst. Ik was voor mijn sollicitatie een half uur te vroeg dus ik stond in de keuken te praten. De cursisten omhelsden elkaar en gingen zitten op krukjes. Dat was ook een opmerkelijk iets voor mij: dat ze op krukjes zaten. De mensen gaan hier anders met elkaar om dan dat ik gewend ben van mijn werk, de sfeer is erg goed.

WAT DOE JE BUITEN PHOENIX?

In mijn vrije tijd hou ik erg van lezen en antiekmarktjes afstruinen. Lekker tussen de oude bende lopen. Ik heb drie dochters. De oudste dochter is getrouwd en de twee jongste wonen nog thuis. Dus daar ben ik wel druk mee. Kort geleden ben ik ook nog eens oma geworden van een kleinzoon. Hartstikke leuk natuurlijk. Hij heet Jesse.

WAT IS JOUW ACHTERGROND?

Ik ben in Baarn geboren en verhuisd naar Soest toen ik vier jaar oud was. Ik ben opgegroeid met een horecafamilie. Mijn opa, mijn vader en zijn broers zitten allemaal in de horeca. Mijn moeder zei altijd dat ik nooit met een man uit de horeca moest trouwen omdat die altijd weg is. Dit heb ik dan ook niet gedaan, maar zelf ben ik wel de horeca in gegaan. Daarna ben ik overstapt naar de catering, maar de horeca blijft wel aan mij trekken. Dat is toch het leukste.

De schrijfster van dit stukje, Debra van der Heide, studeert journalistiek in Utrecht en werkt in haar vrije tijd bij Phoenix in de catering.

Helen met systemisch werk met paarden

Coby van Beets-van der Hoeff

In mijn werk met paarden ontdek ik iedere keer weer hoe mooi zij informatie uit het systeem van mijn cliënten zichtbaar kunnen maken. Samen met mijn paarden werken op systemische lagen leert me steeds meer te vertrouwen op de informatie die uit het systeem waarneembaar is. In dit artikel wil ik graag vertellen over wat mij drijft om dit werk te doen en waar ik mezelf op mijn ontwikkelingspad zie staan.

Het systemisch werken, het werken met de informatie uit de systemen waarin mijn coachklanten zich bevinden, is van enorme betekenis voor hun ontwikkeling. Loskomen van verstrikkingen, van last, van loyaliteitsproblemen, van schaamte, van valse hoop én, vanuit eigenheid en hernieuwde trouw aan zichzelf, hun eigen plek weer kunnen innemen en zich opnieuw verbinden aan het systeem. Het ordenen en duiden van de dynamiek in het systeem en opnieuw verbinden is wat paarden van nature doen, voor ons als mens is dat complexer. Alles nemen wat er is en vanuit eigenheid er volledig zijn is niet gemakkelijk. Dat is wat paarden ons leren en waarin ze ons meenemen: oordeelvrij kijken, onvoorwaardelijke acceptatie en ten dienste staan van het geheel. En bij paarden heb je geen last van overdracht!

Mijn helende werk met de paarden

De samenwerking tussen mij en de paarden is de laatste jaren uitgegroeid tot een vertrouwensvolle, innige samenwerking waarin sterke overeenkomsten, maar ook verschillen zichtbaar zijn. Waar de paarden zo mooi in staat zijn om vanuit verbinding met het systeem in volledige acceptatie én helemaal in het hier en nu te laten zien wat er is, heb ik de opdracht

om het voor de coachklant begrijpbaar te maken. Als ik op enig moment in een opstelling kies voor een interventie om mijn cliënt een nieuwe ervaring te laten doorleven dan vindt mijn paard dat eventjes onwennig, maar vanuit zijn 'in het hier en nu zijn' neemt het direct weer de positie en rol in die bij deze nieuwe beleving past. Samen maken we inzichtelijk wat er in het systeem speelt en bieden we de coachee een route om zich op een nieuwe manier te verhouden tot zijn systeem. Deze beweging vraagt om veel moed, het overstijgen van oud zeer, het achter zich laten van het ego, het loslaten van oude overtuigingen, manieren of gemaskeerd gedrag. De liefdeskracht die het paard en ik daarbij inzetten maakt deze transformaties mogelijk.

Liefdeskracht

Ik hou van mensen en paarden stellen zich altijd op ten dienste van hun kudde. Is dat waar het over gaat? Of ligt het wat ingewikkelder? Ik open mijn hart en ben er helemaal voor mijn cliënten, het paard is voor 100% aanwezig met alle dierlijke energie die hij kan en wil geven. We zullen het nooit helemaal kunnen beschrijven, maar vanuit de gezamenlijk intentie van het paard en mij stroomt de helende energie die mijn cliënten ondersteunt in het zetten van stappen.

Thuiskomen in jezelf

Mijn plek om dit mooie werk te doen is Stoeterij Groenestein in Lunteren. Ik werk daar met mijn paard Gerarda en zet ook het paard Jasper van de stoeterij in. De paarden maken vanuit de wei al verbinding met de mensen die binnen-

druppelen. Alles is er dan al, de paarden weten wat er speelt en welk paard welke coachklant zal ondersteunen. In het begin vond ik dat vreemd, maar iedere nieuwe dag dat ik dit werk doe, raak ik er meer van overtuigd dat dit werkt, en kan ik me daar meer aan overgeven. Het paard dat aan de slag wil komt in de wei al naar voren en op het moment dat ik met het paard samen de bak in ga is onze twee-eenheid volledig. Door de informatie uit het systeem die zowel bij het paard als bij mij binnenkomt ontvouwt zich de opstelling en krijgt de coachklant zicht op zijn positie in het systeem. Daarin zijn voor mij twee grote bewegingen aan de orde:

1. Uit de verknoping, uit de onbalans, uit de onvrijheid stappen. Feitelijk het 'gedoe' onder ogen zien. Het diepere weten omarmen en ermee aan het werk gaan. Dit is een beweging uit je bekende wereld, uit je comfort, uit je zelf gecreëerde veilige omgeving naar het onbekende, je nieuwe wereld waarin het onzeker en angstig kan zijn en waar overleven in plaats van leven op de loer ligt.

2. Vanuit eigenheid en trouw aan jezelf je opnieuw verbinden aan het systeem en de leden daarbinnen. Dit vraagt om het nemen van alles wat er in dat systeem speelt. Het nemen van de pijn omdat het niet is wat jij wilt of nodig hebt, waar jij je voor schaamt of wat je vanuit liefde had gedragen maar nu bij een ander moet laten.

Die laatste beweging noem ik graag 'thuiskomen in jezelf'. Vanuit wie je bent en vanuit jouw plek je opnieuw verbinden met je systeem van herkomst. Het leed, de stokkende liefdesstroom, overstijgen door liefdevol terug te keren.

Wat drijft mij?

Al vanaf dat ik een jong meisje was, had ik wat met paarden. Zij gaven mij een bredere kijk op de wereld dan die ik ervoer vanuit mijn nest van herkomst. Vrij van oordeel, geen goed of fout, overvloed aan liefde, dat was wat ik zag en voelde. Het zou nog vele jaren duren voordat ik in samenwerking met het paard me ten dienste kon stellen aan mensen die stappen willen zetten in hun persoonlijke ontwikkeling. Een bijdrage leveren aan mensen om hun kracht vol te leven, is wat mij drijft.

Althans, zo was het tot kort geleden. Ik ontdek dat een andere dimensie zich aandient. Niet alleen het systeem van de mens in zijn familie of organisatie, maar ook het grotere geheel, de systemen van die mens, de natuur en de dieren. Kijkend naar de wereld, en waar we met zijn allen staan, wordt mijn drijfveer steeds sterker om mijn rol te nemen in het helen van deze grotere systemen. En dat is nogal wat! Dat doet direct een beroep op mijn vermogen om hulp te zoeken en samen met anderen dit werk te doen. Dit ervaar ik op de *Natuur in Beweging-dagen* die regelmatig gehouden worden op Stoeterij Groenestein. ◀◀

Coby van Beets-van der Hoeff, begeleider met behulp van paarden en opleider tot paardencoach.

www.Kifungo.nl

TEUNTJE

Marleen Ghering

Tot onze kinderen een jaar of 10 waren, hadden wij een abonnement op het safaripark van de Beekse Bergen. Een mooie plek om te wandelen en te kijken naar de tijgers, leeuwen en olifanten afgewisseld met een klimparcours, glijbanen en een ijsje op het keerpunt. Wij als ouders hadden het gevoel goede ouders te zijn; we waren buiten, wandelden en de kinderen leerden over wilde dieren. Wij waren verbonden met het idee van verantwoord bezig zijn, de kinderen met de belofte van een ijsje en glijbanen. Het zien van alwéér een jaguar en olifant kon hun aandacht echter niet lang boeien. Anders was het voeren van de geiten. Met twee klamme handjes gevuld met spliterwten betraden ze het geitenveld en werden meteen omringd door de brutaalste. Als de eerste erwten van schrik op de grond vielen, stormden ook de andere geiten onze zonen tegemoet. Al gauw werden alle erwten losgelaten en pogingen gedaan de beesten te aaien, maar zodra die door kregen dat er niets meer te halen viel, zochten die nieuwe leveranciers. Niet zelden hebben wij de jongste eruit moeten halen omdat die achterna gezeten werd door een extra doordrammerig exemplaar. Met knikkende knieën stonden ze later aan de veilige kant van het hek te kijken hoe het andere kinderen verging, met de gemengde gevoelens van trots en opluchting, dicht naast ons. Verbinding vereist interactie, maar ook grenzen.

Maar het absolute hoogtepunt was niet een leeuw of geit. Op een dag kwamen we op zo'n safari-wandeling een eekhoorn tegen. Een eekhoorn! Een echte eekhoorn! Hij stak het pad over, klom in een boom en bleef op een halve meter in de stam doodstil zitten om met zijn schattige rode neusje de lucht af te tasten naar gevaar. Ineens waren we klaarwakker, niets 'verantwoord' of 'nog 10 minuten tot het ijsje', hier gebeurde iets bijzonders! Met ingehouden adem

slopen we zachtjes dichterbij, gevangen door de aanblik van dat wonder. We konden de pluimpjes op zijn oren zien beven terwijl we elkaar aankeken. Plotseling schoot hij weg, de jongens renden tussen de bomen om hem te volgen, maar 'onze' eekhoorn was een snelle jongen en kampioen verstopertje spelen. Terug op het pad kwamen we weer bij elkaar. We riepen enthousiast uit hoe dik zijn staart was, hoe ontzettend snel hij was en hoe lief zijn kraallogjes hadden gekeken. Toen werden we even stil. Deze onverwachte ontmoeting deed iets met ons vieren. Onzichtbaar voelden we ons verbonden door deze gezamenlijke ervaring. We keken nog één keer naar de boom waar hij had gezeten. Heel even paktten onze zonen mijn handen vast toen we verder liepen, mijn man en ik keken elkaar even aan. Ja, jij ook, zie ik.

Op de terugweg in de auto zei onze jongste ineens: 'Zullen we hem Teuntje noemen?'

'Ja, Teuntje, dat is een goede naam,'

vonden wij allemaal meteen.

'Tot de volgende keer Teuntje,' hoorde ik even later zachtjes op de achterbank. ◀◀

Marleen Ghering heeft een eigen praktijk in Tilburg en schrijft daarnaast iedere maand een verhaaltje, die ze 'Klaverblaadjes' noemt. Ze heeft inmiddels 2 bundeltjes gemaakt van de eerste 2 jaargangen, die je bij haar kunt bestellen.

www.marleenghering.nl

Suk-Jing Pang, Groene verbinding 2013, acryl en vetkrijt op papier www.suk-jing.nl

HERBERGEN VAN VERLIES

Riet Fiddelaers-Jaspers en Sabine Noten

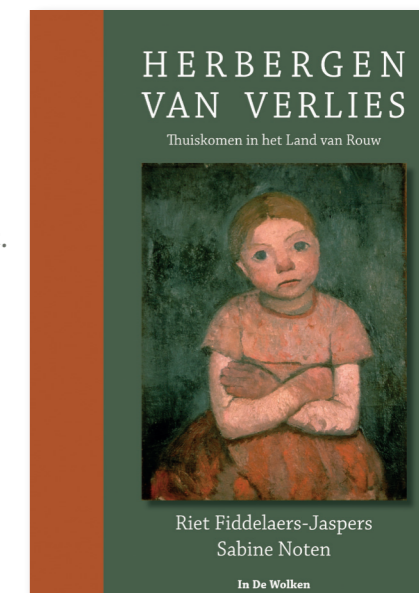
*Ach leer mij de achterkant van liefde te bewonen
leer mij rouwen, de snik van eenzaamheid met hart en hand te tonen.
Net als mijn lijf weet van geur bij zee en strand
de hemel en de einder als een overkant.
De roep van vogels zelfs op donkere decemberdag
het klinkt als een roepende heldere lach.*

*Dit is het wezen van het bestaan
de dingen die niet overgaan.*

Wibe Veenbaas

Ze komen bij me, aarzelend of ze hier wel moeten zijn. Zij is ernstig ziek en dat heeft veel impact op hun relatie. Hij zit met zijn armen over elkaar, niet van plan veel te zeggen. Ik zie dat hij zichzelf beschermt. Ik vraag hun te gaan staan en naar elkaar te kijken. Onmiddellijk zijn bij hem de tranen zichtbaar en is er aan beide kanten verzachting. Haar lijf neigt iets achteruit, alsof ze al afstand neemt. Zijn lijf gaat juist naar voren. Op mijn vraag wat zijn eerst beweging zou zijn, zegt hij: 'Haar vasthouden.' Liefdevol droogt ze zijn tranen. Dit moment duurt niet lang, snel creëert ze opnieuw afstand: 'Maar daarvoor zijn we niet hier, we zijn hier omdat hij straks zonder mij vooruit moet kunnen.'

Loslaten kan niet zonder eerst vast te pakken. Hij weet dat ten diepste, zij vindt het beter als hij nu al went aan het loslaten. Beiden staan voor de taak het eigen verdriet te herbergen maar hun eerste beweging is het verdriet van de ander voorrang te geven. Ze kunnen het lijden van de ander niet verduren. Eerst moeten ze langs hun eigen geschiedenis. Hij verloor jong zijn moeder en reikt nog steeds uit om haar te vinden, daar zit zijn diepste verlangen. 'Mama, mama waar ben je?' Zijn vader kon het verlies niet aan en zo raakte hij ook hem kwijt. Het kleine jongetje in hem roert zich hevig maar hij kan er geen contact mee maken. In zijn werk bij de politie is hij sowieso zijn kwetsbaarheid kwijtgeraakt. Pas als ik een klein jongentje in de vorm van een pop symbolisch een plek geef in de ruimte, komt het kleine jongentje, dat bij dit nieuwe verlies hevig mee resoneert, tevoorschijn. Hij voelt het verlangen naar de steun van zijn vader, een taak die zij voor hem heeft waargenomen met haar sterk geïnternaliseerde vader. Met het verlies van zijn vrouw dat komen gaat verliest hij opnieuw zijn vader én zijn moeder. Zij heeft van haar vader vooral geleerd om door te gaan, wat er ook gebeurt. Stilstaan is geen optie. Geen emoties tonen, alles komt immers weer goed. Door getuige te zijn van elkaars proces, zijn ze in staat het gezamenlijke verlies in het hier en nu te dragen. Voor mensenkinderen die al jong verlies ervaren hebben en ergens dat kwetsbare kind zijn verloren, zijn hechting en liefde een groot risico: het is leven op het scherp van de snede.

In het boek Herbergen van verlies delen we onze ervaring van tien jaar opleiden in het omgaan met verlies. We beschrijven de tocht door het Land van Rouw met als belangrijke thema's hechting als gereedschap voor zowel liefhebben als loslaten, de invloed van de stapel van verlies, de splitsing van de ziel, contact maken met het overlevingsdeel en de zoektocht naar het verloren kind.

In het werken met een cliënt loop je met één been in je eigen rouwlandschap en met het andere loop je met de cliënt mee. Op die manier hou je voeling met je eigen verhaal en leer je hierop te vertrouwen.

Als begeleider ken ik zo goed de terugtrekkende beweging voortkomend uit mijn geschiedenis dat ik het bijna niet kan verduren dat deze vrouw in deze verdrietige situatie steeds weer vertrekt. Van binnenuit ken ik het verlangen van deze man naar aanraking. Als ik niet stevig in het hier en nu kan blijven, zit ik voor ik het weet in een trance en ben ik een therapeut van enkele maanden oud. Ik moet mijn eigen trance kennen om mezelf terug te kunnen roepen. Het is niet mijn taak om zijn pijn te verlichten. Zij hebben samen de weg te zoeken en ik kan mede door mijn aanwezigheid het veld creëren waar hun zoekende zielen elkaar kunnen vinden.

Steeds weer opnieuw heb je langs je eigen geschiedenis te gaan, wil je wezenlijk iets voor de ander kunnen betekenen. Zo kunnen de breuklijnen in je leven een belangrijke bron worden.

*Dit is het wezen van het bestaan
de dingen die niet overgaan. ◀◀*

Herbergen van verlies. Thuiskomen in het Land van Rouw is geschreven door Riet Fiddelaers-Jaspers en Sabine Noten, oprichters en bezielers van Opleidingen Land van Rouw en is uitgegeven bij In de Wolken. Daar is ook het magazine Verlies verkrijgbaar, met vele artikelen, gedichten, verhalen en interviews, onder andere met Wibe Veenbaas.

www.landvanrouw.nl www.in-de-wolken.nl

Het Ferrari gevoel

Rolf Toorenbeek

Ze was altijd druk en had altijd haast. Bij alles wat ze deed leek het of ze met een Ferrari door de stad scheurde en daarmee haar taken vervulde. Vol gas optrekken, met piepende banden door de bocht, uitwijken voor al die andere overbodige verkeersdeelnemers, en dankzij de ABS weer op tijd stilstaan voor het volgende verkeerslicht. Achttien uur racen per dag. Thuis en op het werk. Dag in dag uit. Week in week uit. Eigenlijk al haar hele leven lang. Slechts zes uurtjes slapen en ook daarin heftige dromen met bloedstollende achtervolgingsscènes. Angst om te falen. Angst voor afwijzing. Angst voor werkelijk contact. Altijd op pad. Altijd op de vlucht. Op zoek naar goedkeuring en acceptatie. De wereld lag ermee bezaaid, maar zij ging er zo hard aan voorbij dat ze het helemaal niet opmerkte.

En zo kwam ze ook bij mij. Ze deed haar verhaal ronkend en snel: dat alle anderen zo passief waren en dat zij alles zelf moest doen. Ze kon haar ergernis niet meer onderdrukken en dat droeg niet bij aan een oplossing, integendeel. De wanhoop in haar leven kon ze wel onderdrukken, maar ook dat hielp niet. Zij was Sterk. Snel, bijna Perfect, en ze deed het voor de Anderen. Ze offerde zich op. En ze beleefde er maar weinig vreugde aan. Maar het moest. Van wie? Géén idee. Het moest! Gewoon! Omdat het moest!

Deze Ferrari was óp. Er was heel veel achterstallig onderhoud. De dashboardlampjes knipperden rood en oranje, dus er moest iets gebeuren. Of ik het onderhoud maar even wilde doen. Niet voor háár, maar voor die anderen. Snel en perfect. Dan kon ze weer verder.

Tijdens de intake bleef ze in de auto zitten met het gas erop, alsof ze bang was dat de motor zou afkoelen en dan minder zou presteren. Het was voor haar onmogelijk om even uit te stappen en de sleuteltjes aan mij te geven. Ze deed haar verhaal op volle toeren. De uitlaat was niet meer helemaal fris, dus je kunt je voorstellen hoe dat klonk. Het was voor mij onmogelijk om zo contact met haar te maken. Ik stelde wel vragen en tikte tegen het raampje, maar ze verstond me niet; overstemd door de lekkende uitlaat en zwaar ratelende mechanica.

De lucht om ons heen begon door de uitlaatgassen al aardig te meuren. 'Is dit wat er bij je thuis ook gebeurt?' schreeuwde ik. De motor maakte even iets minder toeren. 'Is dit wat jij wilt dat er gebeurt?' Ze liet het gas abrupt los; de motor draaide nu stationair. 'Is dit wat je huisgenoten willen dat er gebeurt? Vinden zij je nog wel aardig?'

Klik.

Stilte.

'Als jij de motor niet stilzet, dan kan ik er niet aan werken. Aan een oververhitte motor brand ik mijn vingers. Daar bedank ik voor.' Ze begreep het. Met een heel klein beetje opluchting en een heleboel tegenzin. 'Wat zou je eigenlijk willen?' Ze keek weg en aarzelde. Rust? Liefde? Geborgenheid? Ze wist het niet goed. 'Mooie doelen' prees ik haar, 'Ga je die zo bereiken?'

En pas toen, heel langzaam, draaide ze zich naar me toe. ◀◀

www.jekuntzelfkiezen.nl

Verbinding met het ongeboren kind e-boek

Had je ooit een miskraam?

Mirjam van Kreij

De impact van een miskraam is niet altijd duidelijk in het alledaagse leven. Het wordt wel zichtbaar op de laag van de ziel, de laag die je kunt ervaren met familieopstellingen. In dit artikel lees je over de verbinding tussen de moeder en haar ongeboren kind. De quotes komen uit de reacties op mijn enquête, die door meer dan 500 vrouwen is ingevuld.

Vooraf: de term 'ongeboren kind' is niet voor iedereen passend. Het valt niet mee om een woord te kiezen dat de lading dekt, in de vele persoonlijke situaties rond miskramen. Zoals één van de vrouwen het verwoordt: 'De term is niet belangrijk, het taboe opheffen en erover durven praten is naar mijn mening belangrijker.'

Waarom is het belangrijk dat het ongeboren kind plek krijgt?

De eerste wet voor gezonde familiesystemen kun je omschrijven als: alles en iedereen heeft recht op een plek. Het doet het familiesysteem en de afzonderlijke leden goed als ook het ongeboren kind plek krijgt. Wanneer doet een ongeboren kindje ertoe? Soms leggen mensen de grens bij drie maanden zwangerschap. Mijn ervaring is dat zo'n grens moeilijk te trekken is. In opstellingen blijkt soms dat een vroege miskraam er ook toe doet. Soms is zelfs een embryo uit een ivf-traject waar je niet mee verder ging, ook van belang voor de rest van het gezin.

Als ouders rouwen om het ongeboren kind, dan hoeven hun andere kinderen dat niet plaatsvervangend te doen. Die kunnen dan hun eigen leven leven. Dat brengt rust en ruimte aan alle gezinsleden. Een moeder aan het woord: 'Ik dacht dat ik het goed verwerkt had, maar de laatste tijd wordt me duidelijk dat ik mijn ongeboren kindje echt plek mag geven in mijn leven. Dat geeft me rust. Er is letterlijk een last van mijn schouders gevallen.'

Hoe geef je je ongeboren kind plek?

Er zijn allerlei manieren om plek te geven aan het kindje dat niet kwam. Veel vrouwen vertellen erover of branden een kaarsje. Anderen hebben een beeldje in huis, een plant in de tuin of een sieraad, speciaal voor dit kindje. Veel moeders hebben een persoonlijk ritueel waarmee ze hun kind plek geven. Enkele voorbeelden: 'Elke avond voor het slapengaan denk ik aan onze drie sterren.' 'Ik heb mijn gevoel aan mijn kind geschreven en de brief daarna verbrand.' 'Als we ergens een kerk inlopen, branden we een kaarsje voor onze vlinder.' 'Met oud en nieuw gaat er een pijl naar de ongeboren kinderen.' Een kwart van de vrouwen vindt het niet nodig om het ongeboren kind plek te geven in haar leven nu. En een op de 12 vrouwen antwoordt: 'Nooit aan gedacht eigenlijk, dat je je kindje plek kunt geven in je leven nu.'

Vertel je je andere kinderen erover?

Heb je levende kinderen? Dan kun je ze vertellen over hun oudere of jongere broer of zus. Dat is ook een manier om het ongeboren kind plek te geven. Het doet de levende kinderen goed als ze weet hebben van hun broer of zus die er niet meer is. Op de laag van de ziel doen de ongeboren kinderen ertoe. Dat is ook zo zichtbaar in familieopstellingen. Vrouwen leggen uit waarom ze het hun andere kinderen vertelden: 'Het is een deel van onze familiegeschiedenis.' 'Het is ook hun zusje.' 'Ik heb het verteld, omdat de oudste altijd overal eerste wil zijn en hij dit dus eigenlijk niet is.' 'Vind ik belangrijk voor hun begrip voor de volledigheid van ons gezin.' 'Verdriet mag getoond worden, de dood hoort bij het leven.' Verrassend vond ik dat de helft van de vrouwen hun levende kinderen nog niet verteld heeft over het ongeboren kind. De meesten daarvan vinden hun kinderen nog te jong daarvoor.

Twee moeders vertellen wat het hun gezin gebracht heeft toen ze het wel vertelden:

'Bijzonder wat het heeft gedaan met mijn oudste, toen we haar vertelden dat er vòòr haar ook een kindje in mijn buik heeft gezeten. Mijn oudste is er zoveel rustiger van geworden. Voorheen kon ze zo bezig zijn met heftige vragen over leven en dood, nu geniet ze van het leven.'

Bianca

'De avond na je workshop hebben we het de kinderen verteld. Ze waren beide enthousiast en vonden het erg leuk dat er nog meer kinderen waren. Ook de jongste was in haar nopjes dat ze een grote zus was. Heel mooi om te zien hoe de kinderen er op reageerden.'

Nicole

Kortom, mooi als er weer verbinding komt met de ongeboren kinderen.

Mijn verbinding met het thema

Natuurlijk vragen mensen me wat mijn verbinding met het thema is. Het gekke is, dat weet ik niet precies. Ik ben moeder van twee kinderen en heb geen bewuste miskraam gehad. Mijn moeder ook niet. Waarom richt ik me dan op het verbinden van de vrouwen met hun ongeboren kinderen? Ik weet het niet. Dat wil zeggen, mijn hoofd weet het niet. Maar mijn hart voelt dat het klopt. Het is alsof het noodzakelijk voor me is om hiermee bezig te zijn. Misschien dat het me gaandeweg duidelijk wordt waarom ik dit te doen heb. ◀◀

Miriam van Kreij richt zich in haar praktijk MirreMaan op de verbinding met ongeboren kinderen. In haar boek Had je ooit een miskraam? lees je hoe 500 vrouwen plek geven aan hun ongeboren kind. Je kunt het boek gratis aanvragen op

www.mirremaan.nl

Recensie van het boek

Op karakter naar de top!

Het succes van diversiteit en leiderschap onthuld
van Karin Raes en Lieke Thijssen.

de 'verdrager', respectievelijk de symbiotische, orale of masochistische karakterstructuur, meer op de voorgrond.

Ook de systemische invalshoek, zoals Lieke en Karin die presenteren, vind ik informatief en verhelderend. Karin en Lieke koppelen dit aan authenticiteit: hoe authenticiteit toeneemt naarmate iemand zich bewust is van zijn gebondenheid aan het systeem van herkomst. Leaders die zich meer bewust zijn van de dynamiek tussen aanpassen aan de verwachtingen van anderen (loyaliteit) en je eigen weg gaan (authenticiteit) ondervinden meer vertrouwen van hun medewerkers en vervullen hun functie met meer gemak. Zo geeft dit boek een overtuigend pleidooi voor het belang van de ontwikkeling van persoonlijk leiderschap vanuit systemisch perspectief.

Overdrachtsrelaties vormen een van de onbewuste oorzaken voor stagnatie van de doorstroom naar de top. Voor het bevorderen van man-vrouwdiversiteit aan de top is inzicht in de werking van overdracht dus een essentieel element. Ook in de behandeling van overdracht en tegenoverdracht tonen Lieke en Karin hun educatieve talent in hun presentatie van theorie gekoppeld aan praktische voorbeelden. Zo citeren ze een vrouw die altijd voor een tweede positie kiest:

'Op de eindverantwoordelijke plek is het soms nodig dat je de strijd aangaat, met open vizier. En dat kan en durf ik niet. Ik ga de strijd nooit echt aan. Ik maak me groter of kleiner. En als ik de strijd aan moet met een dominante man boven mij, dan ben ik vertrokken. Dan is er ook de ruimte om weg te gaan. Dat kan niet op een eindverantwoordelijke plek.'

De meer wetenschappelijke insteek maakt het boek voor mij ook wat afstandelijk. Ik mis de subjectieve charme van de schrijfsters, hun verhalen en hun meer persoonlijke verbondenheid met dit thema. Vooral in het laatste hoofdstuk, hoofdstuk 5 succesvolle diversiteitsontwikkeling, had ik graag gelezen hoe Lieke en Karin gebruik maken van hun eigen verhaal bij het begeleiden van organisaties in het vergroten van man-vrouwdiversiteit.

Dit boek is, in zijn koppeling van theorie over maskers, systemisch werken en overdracht aan praktische ontwikkeling van mannelijk en vrouwelijk leiderschap, echt een aanrader voor hen die met Phoenix gedachtegoed in organisaties (willen) werken. Een degelijk, educatief en prettig leesbaar boek. ◀◀

door Stefan Woudenberg

Op karakter naar de top! Het succes van diversiteit en leiderschap onthuld van Lieke Thijssen en Karin Raes, beiden Phoenix-alumni, gaat over het vergroten van man-vrouwdiversiteit aan de top en in de subtop van organisaties.

'...van de 711 bestuurders en commissarissen zijn er in 2012 74 vrouw en 637 man.' (p.26)

De top van het bedrijfsleven bestaat vooral uit mannen. Een flink aantal onderzoeken benadrukt het belang van het vergroten van de man-vrouwdiversiteit aan de top en in de subtop. Veel bedrijven onderkennen het belang van man-vrouwdiversiteit maar pogingen om hier verandering in aan te brengen hebben slechts sporadisch effect. Dit boek geeft aanbevelingen hoe organisaties man-vrouwdiversiteit aan de top kunnen vergroten.

Het boek is gebaseerd op een grootschalig kwalitatief onderzoek. Lieke en Karin interviewden 130 mannen en vrouwen uit de Nederlandse top en subtop. Ze bepaalden (de ontwikkeling van) de karakterstructuur van de geïnterviewde managers en bestuurders. Ze onderzochten de invloed van loyaliteit aan dynamieken uit het gezin van herkomst en stelden vragen om de invloed van overdracht vast te stellen.

Dit boek is zo een mooi voorbeeld van hoe wat bij Phoenix in de verschillende opleidingen aan de orde komt, toegepast kan worden in organisaties. Lieke en Karin introduceren, heel toegankelijk, theorie over karakterstructuren en geven praktische voorbeelden van de kwaliteiten, valkuilen, schaduw en risico's van deze maskers. Zo stellen zij vast dat in het karakterprofiel van mannen en vrouwen aan de top de 'uitdager' - hun benaming van de psychopathische karakterstructuur - en de 'presteerder' - hun benaming van de rigide karakterstructuur - domineren. In de subtop staan de karakterstructuren van de 'vervloeiër', de 'behoefte' of

OPEN HEARTS

door Marijke Mulder

Toeschreeuwen wil ik hem: 'Nee, doe het niet!' maar hij doet het toch. Ik zit voor de tv en kijk naar de film Open Hearts van Susanne Bier. In de krant was de film aangekondigd als een interessant drama volgens Dogma-principes en inderdaad, de eerste scènes zien er wonderlijk schraal en hard uit. Maar de personages zijn innemend: een jongeman die een serieus bedoeld huwelijksaanzoek doet; zijn vriendin die met een grapje reageert, maar hem ook met liefdevolle ogen aankijkt. Alles lijkt goed, maar als zij hem met de auto ergens naartoe brengt, wordt hij bij het uitstappen geschept door een andere auto, bestuurd door een vrouw. In het ziekenhuis zal blijken dat hij vanaf zijn nek verlamd is.

Het ziekenhuis is de plek waar acteur Mads Mikkelsen zijn entree maakt. Hij is chirurg in het ziekenhuis en de echtgenoot van de vrouw die de auto bestuurde. Zijn vrouw is behoorlijk geschrokken van de klap en bezorgd om de situatie van de jongeman en zijn vriendin. Hij gaat voor haar op onderzoek uit en maakt zo kennis met de vriendin die verslagen in de wachtruimte zit. In een vlag van medelijden geeft hij haar zijn telefoonnummer en dit was nog niet het moment waarop ik het uitriep, maar niet veel later, als de situatie bij de vriendin goed doorgedrongen is en de verlamde vriend haar toeblaft dat hij haar nooit meer wil zien, als zij hulpeloos wegtrent uit het ziekenhuis en in tranen de chirurg thuis opbelt, ja, dan wel. 'Doe het niet, ga niet mee in dit emotionele appel van haar!'

De oude Grieken kenden dit principe natuurlijk ook al. Het is de emotionele lokroep van een vrouw waarvoor Odysseus bijenwas in zijn oren stopte en zich liet vastbinden aan de scheepsmast, om met zijn schip niet te pletter te slaan op de rotsen. De film Open Hearts is in die zin een moderne hervertelling. Ook ik ken het principe goed, maar dan omgekeerd, als de sirene. Hoe vaak heb ik niet, bij problemen die ik tegenkwam, mijn emotionele klauwen geslagen in de eerste de beste man die in de buurt was? En hoe vaak ben ik niet aangelopen tegen de frustratie als de geboden hulp toch niet helemaal de hulp was waar ik op zat te wachten?! Precies in die frustratie laat ik als een sirene de man te pletter slaan op de rotsen, om vervolgens uit te kijken naar die ene perfecte man die wél overeind kan blijven.

Welke vrouw, welk meisje kent níet het verlangen naar de perfecte man, de prins op het witte paard? En we weten allemaal dat hij niet bestaat, toch?

Alweer een tijd geleden ben ik begonnen om een opstelling te doen, niet in een groep zoals ik er al zoveel gedaan had, maar in mijn eentje. Ik had een probleem, er was geen groep in de buurt en onder het motto 'elke hulpverlener wil eigenlijk zelf geholpen worden' bedacht ik dat ik ook zelf een opstelling kon doen. Afwisselend ben ik begeleider, cliënt, of representant, mijn huiskamer is groot genoeg om iedereen neer te zetten. En het werkt wonderwel goed.

In het begin kwamen er nog veel familiedingen langs, maar na een aantal keer stond daar ineens een man met een paard; ik schrok er enorm van! Hij stond daar heel rustig in mijn huiskamer en ik kon niet anders dan ontzettend boos worden. Drie dagen lang was ik alleen maar boos op hem, stond ik tegen hem te schreeuwen: 'Waar was je al die tijd!' bonkte ik met mijn vuisten op zijn brede borst en huilde de longen uit mijn lijf. 'Ik heb je zo gemist, waar was je al die tijd?!' Hij stond daar met alle mannelijke kracht die hij in zich had en ving de klappen liefdevol op. Behoorlijk perfect eigenlijk!

Na die eerste ontmoeting hebben we nog vele avonturen beleefd, zijn we van elkaar weggelopen en elkaar weer tegengekomen. En nu pas kan ik voelen hoe hij zijn rechtmatige plek in mij begint in te nemen. Ik praat tegen hem, vraag of hij me wil helpen en ik voel hoe geard en begrensd en krachtig en vol plezier hij rondloopt in mij. Maar is hij dat, mijn innerlijke man, of ben ik het gewoon zelf?

Hoe de film afloopt weet ik niet, misschien kan iemand mij dat nog eens vertellen, maar de totale destructie van het leven van de chirurg hing al wel in de lucht. Weer een man die te pletter slaat. In ons post-, posttijdperk stoppen films meestal op dit punt van destructie. Er is geen oplossing, er is geen hoop. In de wereld buiten is dat misschien zo, maar mijn ervaring is ondertussen, dat er nog een hele binnenwereld te winnen valt! ◀◀

www.majmulder.nl

'Ik ben toevallig in de driejarige opleiding gerold'

Joost van Dolderen

door Manon Miessen

Ik had 20 jaar advieservaring, werkend vanuit mijn eigen adviesbureau en als partner van Twynstra Gudde. Ik had een paar aangrijpende ervaringen achter de rug, niet genoeg lol meer in mijn werk en wilde een nieuwe impuls in mijn (werkende) leven. Na een coachingtraject koos ik ervoor om zelfstandig verder te gaan en een stevige opleiding te gaan volgen. Een vertrouwde opleidingsdeskundige raadde me aan om een opleiding 'met hart en buik' te gaan doen. Via mijn coach kwam ik in contact met Phoenix en zo kwam ook de driejarige in beeld. Toen ik bij Phoenix ook nog eens twee oud-collega's tegenkwam, leek alles samen te komen.

De opleiding die ik zocht heb ik in de driejarige gevonden. Deze opleiding voldeed helemaal aan mijn behoefte om te leren, zowel op persoonlijk als professioneel vlak. Je hebt natuurlijk al je eigen stijl als mens en ambachtsman. Die verbreed je in deze opleiding. Ik heb geleerd om makkelijker mijn positie te kiezen en ik heb een groter arsenaal aan interventiemogelijkheden tot mijn beschikking gekregen. Je zou ook kunnen zeggen: mijn gereedschapskist is veel groter geworden. Ik heb ook anders leren waarnemen. Wat iemand zegt, gaat bijvoorbeeld maar zeer ten dele over wat er op dit moment aan de orde is. Als je dat leert verstaan, komt er meer ruimte voor echt contact en dat vergroot de oplossingsruimte. De intimiteit neemt toe.

Wat wil ik met deze opleiding? Aanvankelijk dacht ik: ik kan wat ik kan, ik leer wat ik leer en geleidelijk zal er wel een beeld ontstaan van hoe deze twee paden samenkomen. Wil ik coach worden? Ik denk dat ik eerder de verbinding zoek van wie ik al was met wat ik hier bijleer. Dat doet meer recht aan mijn expertise en ervaring. Mijn werk is een combinatie van de inhoud en het proces. Snappen waar het over gaat en met oog voor de verschillende spelers en belangen de zakelijke prestaties versterken. In dat stuk, in het bemiddelen tussen zakelijke belangen en de menselijke kant van de zaak, helpt de opleiding me. Ik leer mezelf beter kennen. Mijn zekerheden en onzekerheden.

Dit klinkt misschien allemaal vaag als je voor de keuze staat om de opleiding te gaan doen. Maar dit is geen vage opleiding. Transactionele Analyse is buitengewoon analytisch en Systemisch Werken moet je gewoon ervaren. Ik geniet ervan hoe professioneel en degelijk de opleiding in elkaar zit. Een belangrijk principe voor mij is *practise what you preach*. Doel en aanpak moeten congruent zijn. Bij Phoenix klopt dat gewoon. Ik kijk toch ook mee als adviseur, als vakman.

Hoe flikken jullie dat nou? Daar heb ik bewondering voor. Het is een voldragen, doorontwikkelde en degelijke leergang en dat is voelbaar op elke opleidingsdag.

Drie jaar lijkt een hele tijd. Maar het geleerde vervliegt niet. Drie jaar lang een druppel op de steen, dat beklijft.

Joost van Dolderen zit in het derde jaar van de driejarige opleiding. Hij is zelfstandig organisatieadviseur en verandermanager.

www.linkedin.com/in/vandolderen

